

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэмрэ и Правительствэрэ ягъэзет

Институтыр къызызэлуахыгъэр ильэс 40 хъугъэ

Адыгеим илэшхьэтетхэр чъэпыогъум и 27-м Адыгэ къэралыгъо университетым физическэ культурэмрэ дзюдомрэкIэ и Институт илофышIэхэм, иаспирантхэм ыкIи истудентхэм афэгущылауагъэх физическэ пIуныгъэмкIэ факультетыр къызызэлуахыгъэр ильэс 40 зэрэхъугъэм фэшI. Мы апшъэрэ еджапIэм Адыгеим имызакъоу, зэрэ Урысыеуи спорт кадрэхэр къафегъэхъазыры.

Физическэ культурэмрэ дзюдомрэкIэ Институтэу непэ педагогикэ шIэныгъэхэмкIэ докторэу, профессорэу, гъэсэнэгъэмкIэ Урысые академием ичлен-корреспондентэу Кобл Якъубэ пэцэныгъэ зыдзэрэхьэрэр АКЪУ-м иподразделение анахь инхэм зэу ащыщ. Студент 600 фэдиз зыщеджэрэ Институтым кафедры 8 шызэхъагъ.

— Апшъэрэ еджапIэм игъэхъагъэхэм якъэкIуапIэр зыкбарыуи, зишIэныгъи, зиопыти апшъэрэ еджапIэм хъабыныгъэ егъэшIыгъэным фэзыгъэлорышIэрэ, IэпIэсэныгъэшхо зыхэлъ специалистхэм якъэгъэхъазырынкIэ пшъэрылгышхохэр зыгъэцкIэрэ кIэлэгъаджэхэр ары. Адыгэ къэралыгъо университетым физическэ культурэмрэ дзюдомрэкIэ и Институт а ильэсхэм къаклоцI кадрэхэм якъэгъэхъазырын, гъэсэнэгъэм хэгъэгум зыкъышхэгъэлэтыгъэным илахьышхо зэрехишIыхъагъэр сицыхъэ телъэу къэсIон слэкIышIт, — хигъэунэфыкIыгъ Адыгеим и Лышхъэу ТхьакIушынэ Аслъан.

Институтыр къэзыухыгъэхэм ахэтых СССР-мрэ Урысыемрэ спортымкIэ язаслуженнэ мастер, дунаим, Урысыем ячемпион хъугъэхэр, Олимпийскэ чемпионхэр, самбэмрэ дзюдомрэкIэ, атлетикэ псынIэмкIэ, гандболымкIэ, атлетикэ онтэгъумкIэ, парашют, кушхъэфчъэ спортымкIэ дунэе классым хэхьэрэ мастерхэр. Ахэр — 1975-рэ ильэсым дзюдомкIэ дуна-

им ичемпион, 1976-рэ ильэсым Олимпийскэ чемпион хъугъэ, Европэмрэ СССР-мрэ ячемпионатхэм пчъагъэрэ ащатеклогъэ, шьтхъуцIэу «Дунаим идзюдоист анахь дэгъу» зыфиIорэр тIогъогогъу къызыфагъэшхошэгъэ Владимир Невзоровыр, 2000-рэ ильэсым Олимпийскэ чемпион хъугъэ, 2004-рэ ильэсым шылэгъэ Олимпийскэ джэгунхэм джэрзыр къащыдзыхыгъэ, 2006-рэ ильэсым дунаим ичемпион хъугъэ, дунаим и Кубок къыдзыхыгъэ, щэрыонымкIэ гъогогъу 12-рэ Европэм ичемпион хъугъэ Сергей Алифиренкэр, 1980-рэ ильэсым шылэгъэ Олимпиадэм джэрзыр къащыдзыхыгъэ, дзюдомкIэ тIогъогогъу Европэм ичемпион хъугъэ Емыж Арамбый ыкIи нэмыкIыбэхэр. Лъэцэр Хъазрэт, Хъэпэе Арамбый, Владимир Гуриным, Хъасанкъо Мурат, Тэу Хъасанбый, Абрам Агамирян, Альхъэу Сыхъатбый, Мэрэтыкъо Сахьид спортым гъэхъагъэу щашIыгъэхэм тащыгуауаз, ахэми къаухыгъэ апшъэрэ еджапIэм имэфэкI непэ хагъэунэфыкIы.

Спорт лъэпкъ эфэшхъафхэмкIэ институтым ихэшпыкIыгъэ командэхэр гъэхъагъэ хэлъэу зэнэкъокъухэм ахэлажъэх. Апшъэрэ классым хэхьэрэ футболистыбэ институтым къычIитIупщыгъ, апшъэрэ лигэм, апэрэ дивизионным яклубхэм япхыгъэу ильэс зэфэшхъафхэм ахэр зэнэкъокъухэм ахэлэжъагъэх.

Институтым иубилей фэгъэхыгъэ торжественнэ зэIукIэм республикэм ипашэхэр апшъэрэ еджапIэм шылажъэхэрэм, ащ истудентхэм ыкIи ильэс зэфэшхъафхэм ар къэзыухыгъэхэм псауныгъэ пытэ яIэнэу, гъэхъагъэхэр, спорт теклоныгъакIэхэр ашIынхэу шафэлъэлуагъэх.

Адыгэ Республикэм и Лышхъэ ипресс-къулыкъу

ЛэжъакIохэр губгъом ихъажьыгъэх

Бжыхъэ лэжъаным губгъом IофшIэныбэ щызэтырехъэ. Гъэтхасэхэм — тыгъэгъазэм, натрыфым, пынджым, шъоушхыгъу зыхашыкIырэ чIыплъым ялухыжыгъу, бжыхъасэхэм — коцым, хъэм, рапсым япхыгъу. ЧыгулэжхэмкIэ а мэхъанэ ин зилэ IофшIэнхэм язэшIохын республикэм игъом шафежъэгъагъэх, ошIу лэжъанми ашIагъэр макIэп. Ау чъэпыогъу мазэм мэфэ оялэхэу къыщызэлъыкIуагъэхэм губгъо IофшIэнхэр зэпаригъэуагъэх. Джы мары чIыопсыр нахь зыпкъ къиуцожьи, оелэ мафэхэм апэрэ ошIу уахътэу къакIэлъыкIуагъэм комбайнэхэри, чыгуыр зыгъэхъазырхэрэ ыкIи бжыхъасэхэр зыпхыхэрэ агрегатхэри губгъом зэлъыхъажьыгъэх. Ащ фэдэ мэфэ ошIухэм ащыщ — чъэпыогъум и 25-м Кошхъэблэ районым тыклогъагъ.

(ИкIгъух я 4-рэ н. ит).

Адыгэ Республикэм хэдзынхэмкIэ и Гупчэ комиссие иунашъу

Къалэу Мыекъуапэ ичIыплэ хэдзэкIо комиссие хэдзын фитыныгъэ зилэу хэтыштыр гъэнэфэгъэным ехылагъ

Къалэу Мыекъуапэ ичIыплэ хэдзэкIо комиссие хэдзын фитыныгъэ зилэу хэтыгъэу хэкIыжыгъэм ычIыплэ ихъашт кандидатурэм ехылагъэ предложением хэплъагъэу ыкIи Федеральнэ законэу «Урысые Федерацием игражданхэм хэдзын фитыныгъэу ялэхэм ыкIи референдумым хэлэжъэгъэнымкIэ яфитыныгъэхэм ягарантие шхъаIэхэм яхылагъэ» зыфиIорэм ия 22-рэ, ия 26-рэ, ия 29-рэ статьяхэм, Адыгэ Республикэм и Законэу «Адыгэ Республикэм икълэ, ирайон ичIыплэ хэдзэкIо комиссие ехылагъэ» зыфиIорэм ия 5-рэ, ия 16-рэ статьяхэм арыгуауазэ, Адыгэ Республикэм хэдзынхэмкIэ и Гупчэ комиссие **унашъо ешIы:**

1. Къалэу Мыекъуапэ ичIыплэ хэдзэкIо комиссие хэдзын фитыныгъэ иIэу хэтыштыр Момотов Евгений Александр ыкбор, 1989-рэ ильэсым къэхъугъэр, муниципальнэ образованиеу «Къалэу Мыекъуапэ» имуниципальнэ гъэлорышIапIэу «Административнэ-техническэ гъэлорышIапIэр» зыфиIорэм иавтомобиль къулыкъу иводителыр, чIыплэ хэдзэкIо комиссием хэгъэхъэгъэнэу политическэ партией «СПРАВЕДЛИВАЯ РОССИЯ» зыфиIорэм ичIыплэ къутамэу Адыгэ Республикэм шылэм къыгъэлъэгъуагъэр гъэнэфэгъэнэу. 2. Мы унашъор къалэу Мыекъуапэ ичIыплэ хэдзэкIо комиссие фэгъэхъэгъэнэу. 3. Мы унашъор гъэзетхэу «Советскэ Адыгеим», «Адыгэ макъэм» къыхыгъэутыгъэнэу ыкIи Адыгэ Республикэм хэдзынхэмкIэ и Гупчэ комиссие Интернет сетым щыриIэ официальнойнэ сайтым игъэхъэгъэнэу.

Адыгэ Республикэм хэдзынхэмкIэ и Гупчэ комиссие итхъаматэу Ю. А. ХЪУТ

Адыгэ Республикэм хэдзынхэмкIэ и Гупчэ комиссие исекретарэу Ф. З. ХЪАЦIАЦI

къ. Мыекъуапэ,
чъэпыогъум и 21-рэ, 2011-рэ ильэс
№ 98/571-5

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм

Ильэсыбэ хъугъэу гуетыныгъэ фыриIэу Iоф зэришIэрэм, физическэ культурэмрэ спортымрэ афэгъэгъэгъэшт специалистхэм ягъэхъазырынкIэ гъэхъагъэхэр зэришIыгъэхэм, общественнэ IофшIэным чанэу зэрэхъажьэрэм афэшI Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Щытхъу тамыгъэу «Закон. Пшъэрыл. Цыфыгъ» зыфиIорэр фагъэшхошагъ **Хъакъунэ Нурбый Хъасанбый ыкIом**, Адыгэ къэралыгъо университетым физическэ культурэмрэ дзюдомрэкIэ и Институт икафедрэ ипрофессор.

Гъэсэнэгъэмрэ шIэныгъэмрэ языкъэгъэлэтын ялахышIу зэрэхашIыхэрэм, физическэ культурэмрэ спортымрэ афэгъэгъэгъэшт специалистхэм якъэгъэхъазырынкIэ гъэхъагъэхэр зэрэшIыгъэхэм, IэпIэсэныгъэшхо зэрэхэлъым ыкIи Институтыр къызызэлуахыгъэр ильэс 40 зэрэхъурэм афэшI Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Щытхъу тхыль афагъэшхошагъ **Адыгэ къэралыгъо университетым физическэ культурэмрэ дзюдомрэкIэ и Институт илофышIэхэм.**

Ильэсыбэ хъугъэу шIуагъэ къытэу Iоф зэришIэрэм, гъэсэнэгъэмрэ шIэныгъэмрэ язэгъэушъомбгъун ышхъэкIэ илахышхо зэрэхашIыхэрэм, физическэ культурэмрэ спортымрэ афэгъэгъэгъэшт специалистхэм якъэгъэхъазырынкIэ гъэхъагъэхэр зэришIыгъэхэм афэшI Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Щытхъу тхыль фагъэшхошагъ **Гъонэжыкъо Гошнашхъо Яхье ыпхъум**, Адыгэ къэралыгъо университетым физическэ культурэмрэ дзюдомрэкIэ и Институт икафедрэ ипашэ.

Уихэгъэгу шIу ольэгъуа о?

Тихэгъэгу ущыпсэуу узэрэмыпатриотышхуштыр мафэ къэс нахь зэхэтэшIэ, тизаконхэм ямытэрэзыныгъэ ыпкъ кыкIэу цIыфхэр кынэу зэуалэхэрэр тэлэгъушъ. ГъогузекIоным ишапхъэхэр зэрэукуагъэм фэшI сомишъэ нэмыIэми чIыфэ птелъэу, игъоми умытыжыгъэу ГИБДД-м илофышIэ укызыгъэуцукIэ ыкIи ар къызычIыгъэщыкIэ, мэфэ пшIыкIуфым нэс хъапс цIыфым тыралхъэ. Ар зэрэтыралхъэрэр Iофа, къагъэуцугъэр рашажъэшъ, полицием игъэлорышIапIэ ащэ, гъучI хъагъэм ыкIыб ашIышъ, хъапсэдэсым фэдэу дагъэсы Iофыр мировой судьям Iэклагъэхъэфэ нэс. Iофыр ятIонэрэ мафэм зэхъафынэу шьтмэ, чIыфэ зытелъ цIыфым чэщым чIагъэсышъ, етIанэ судьям дэжъ ащэ. Сэ сызэрегупшысэрэмкIэ, а чIыфэ зытелъыр цIыфэ зафэу, гъэсагъу, шIэныгъэлъэгъуа е кIэлэгъаджэу, е хэбзэлIэу, орэхэт фаеми, мышъуакIоу, мытыгъуакIоу, мыбзэджащIэу, ау ымышIахэу, чIыфэр зэрэмыбэм къыхэкIэу, игъом зымытыжышхушху цIыфышIт. Ар сыда бзэджащIэхэр зыдагъэтихъэрэ гъучI хъагъэм дэбдзэнышъ, шхъэкIэфэныгъи фэмышIэу «законыр джащ фэдэшъ» пIозэ зыкIыдэбгъэсын фаер? ЕтIанэ, сыда хэушхъафыкIыгъэ полицие машинэм исэу судьям дэжъ зыкIэлпщэщтыр? «БзэджащIэхэмрэ ешъуакIохэмрэ сахэсэу судьям дэжъ сацагъ, — къысфелуатэ бэмышIэу сомишъэм пае чэщ-мэфитIу хъапс зытыралхъэгъэ кIалэм. — Хъайуаным сыфагадэу къысщыхъугъ ащ дэжым»... Сэ сшIошъ мэхъу а кIалэр хэгъэгум зэримыпатриотыжышхуштыр. ШIошхъуныгъэ горэ иIагъэми, а мафэм къысегъэжъагъэу къычIинагъэкIэ лъытэ. Ар зы нэбгырагъэмэ Iофыгъэп. Ащ фэдэхэр нахыбэ мэхъухэшъ ары гумэкIыгъор.

НэмыкI къэралыгъохэу демократие гъогум тетхэу тызыкIырыллыхэрэр яхэгъэгу шIу арагъэлъэгъуным пае цIыфыр нахь шхъаIэ ашIы, ифитыныгъэхэр къаухъумэ. Ары, ахэми язаконхэр пытэх, чIыфэ зытыралхъэхэрэм ымытыжымыи пхъашэу дзэкIох. Ау сомишъэм пае хъапс ащ ушъащыныр къырамыгъэкIуштыр хэгъэкIыри, гупшысэ зыхэмыль зекIуакIэу шалытэгъшт.

ДЭРБЭ Тимур.

Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет иунашъу

КультурэмкIэ къралыгъо учреждениеу «Адыгэ Республикэм и Лъэпкъ театр»
зыфиорэм И. Шъ. Цэм ыцIэ фэусыгъэным ехьылагъ

Адыгэ театральнэ искусствэм иуцунрэ ихэщоньгъэрэ И. Шъ. Цэм илахь ин дэдэу ахишыхагъэр кыдылгытэзэ, цыфхэм ащымыгъушхэным пэе Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет унашъо ешы:

1. КультурэмкIэ къралыгъо учреждениеу «Адыгэ Республикэм и Лъэпкъ театр» зыфиорэм И. Шъ. Цэм ыцIэ фэусыгъэнэу.

2. КультурэмкIэ къралыгъо учреждениеу «Адыгэ Республикэм и Лъэпкъ театр» зыфиорэр культурэмкIэ къралыгъо учреждениеу «Адыгэ Республикэм и Лъэпкъ театр» И. Шъ. Цэм ыцIэ кIэ шытыр» зыфиорэмкIэ зблэхьгъэнэу.

3. Адыгэ Республикэм культурэмкIэ и Министертвэ джырэкIэ кIуачIэ зилэ законодательствэм тетэу мы учреждением иучредительнэ документхэм ищыкIэгъэ зэхьокIыныгъэхэр афишынхэу.

4. Адыгэ Республикэм культурэмкIэ и Министертвэ кыфэгъэгъэгъэ къралыгъо унитарнэ предприятиехэм ыкIи къралыгъо учреждениемхэм яспискэу Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет иунашъоу N 141-р зытетэу «Адыгэ Республикэм культурэмкIэ и Министертвэ илофыгъохэр» зыфилоу 2006-рэ илъэсым Ионыгъом и 25-м аштагъэмкIэ аухэсыгъэм (Адыгэ Республикэм изаконодательствэ зэхьугъоагъэхэр, 2006, N 9; 2007, N 11; 2008, N 3; 2009, N3, 7, 10) зэхьокIыныгъэ фэшыгъэнэу, я 13-рэ пунктър мыщ тетэу кIэу тхыгъэнэу:

«13. КультурэмкIэ къралыгъо учреждениеу «Адыгэ Республикэм и Лъэпкъ театр» И. Шъ. Цэм ыцIэ кIэ шытыр».

5. Заштэрэ мафэм шыублагъэу мы унашъом кIуачIэ илэ мэхъу, ащ кыхимыубытэрэр я 4-рэ пунктър ары, учредительнэ документхэм мы учреждением епхыгъэу шытхэм афашыгъэ зэхьокIыныгъэхэр къралыгъо регистрацие зашыхэрэ нэужым ащ кIуачIэ илэ хъушт.

Адыгэ Республикэм и Премьер-министрзу
КЪУМПИЛ Мурат

къ. Мыекъуапэ,
чэпыогъум и 25-рэ, 2011-рэ илъэс
N 221

КIЭЛЭЩЫКIУ ИыгъынIэм щылагъэх

Къралыгъо автомобильнэ инспекцие илофышIэхэм Мыекъуапэ икIэлэщыкIу ИыгъынIэу N 36-м Иофхьабзэу «Детству безопасные дороги!» зыфиорэр джырэблагъэ щызэхашIэгъагъ. Гъогухэм атэхьухэрэ тхыамы-

кIагъохэм кIэлэщыкIухэр ащыухъумэгъэнхэр ары пшгъэрылъ шъхьалэу ахэм зыфагъэуцужыгъагъэр.

Пстэумэ апэу инспекторхэм гъогурькIоным ишпхьэхэр кьалотагъэх. Нэужым мы Иофы-

гъо дэдэм фэгъэхьыгъэ кьэтынэу Нысхьэпэ театрем ыгъэхьазырыгъэр кьафагъэлъэгъуагъ. Ар сабийхэм лъэшэу ашлогъэ-шIэгъоныгъ.

ИкIэхым IэшIу-ИушIухэмрэ джэгуалъэхэмрэ кIэлэщыкIухэм аратыгъэх.

Къэбар анахь дэгъу къэзытыштхэм язэнэкъокъу

Темыр Кавказым исубъектхэм якъэбар анахь дэгъухэм язэнэкъокъу ОАО-у «Темыр Кавказым икурортхэр» зыфиорэм исоциальнэ сеть инэ-клубгъоу Facebook шызэхешэ.

Дэм ылъэныкъокIэ регионим игугъу зэрашIырэм имызакъоу, дунаим шагъэшIэгъон альэкIышт къэбар дэгъубэ ащ шыпсэхэрэм зэрIэм компанием ицыхъэ тель.

Адыгеим, Краснодар краим, Дагъыстан, Ставропольем, Темыр Осетием, Къэрэщэе-Щэр-

джэсым, Къэбартэе-Бэлъкъарым, Чэчэным, Ингушетием ащыпсэхэрэм зэкIэми шыуикъалэ, шыуикъуаджэ, шыуеджапIэ е шыуишагу кIэу кышышхьугъэ горэ кыпфэшIулотэн шыульэкIышт. ТинэIубгъоу «Facebook»-м кьижьугъэхьащтыр къэбарышхоу е злгъашIэрэ цыфым фэгъэхьыгъэ кьодьенэу шыгъэп, анахь шъхьалэр зэкIэри ыгъэгъушIохэм ыкIи агъэ-шIагъом ары.

Зэнэкъокъум узэрэхэлэ-жъэшт шыкIэр: — «Къэбар

дэгъу» шъхьэр иIэу уитхыгъэ сайтэу www.fakebook.com/nscg.ru кышышхьэут ыкIи «Сыгъухьы» зыфиорэм уасэу кыпфашIырэм ущылышIээн плъэкIышт — джары теклоньгъэ кьыдэзыхыштыр илъэсым ыкIэм къэзыгъэнэфэщтыр.

Анахь чанхэм шIухьафтынхэр къяжэх! ТызеделъжыкIэ Кавказ шъолъырыр къэбар гушIуагъохэмкIэ бай тэжъугъэшIы!

ОАО-у «Темыр Кавказым икурортхэр» зыфиорэм
ипресс-кьулыкъу.

ХьаджэшI кIуагъэх

Быслымэнэу дунаим тет пэпчэ ипсауныгъэ, иамал кызырхыгъэрэм елытыгъэу Чабэм кIоньр кытефэ. Хабзэ зэрэхьугъэу, Къурмэным ехъулIэу быслымэнэу ащ фэдэ амал зилэхэр хьаджэшI макIох. Адыгеим ыкIи Краснодар краим арыс быслымэнхэри ахэм мымакIэу ахэтых. Джащ фэдэу мыгъи, чэпыогъум и 26-м, Адыгеим ыкIи Краснодар краим арыкIыгъэ нэбгырэ 51-рэ хьадж кьашынэу Чабэм ежъагъэх.

Адыгэ Республикэм ыкIи Краснодар краим ащыпсэхэрэ быслымэнхэм ямуфтиеу Емыж Нурбый кызырIуагъэмкIэ, нэбгырэ 51-у Чабэм кIуагъэхэм ащыщэу нэбгырэ 40-р Адыгеим ичIыпIэ зэфэшхьафхэм кьарыкIыгъэх. ГъэрекIо мыщ фэдэу тишъолъыр щыщ нэбгырэ 90-м ехъу хьаджэшI шылагъэх. Ащ шыщэу нэбгырэ 60-р — ежхэм ямылкъукIэ, адрэ нэбгырэ 30-м ыпкIэ хэмылгъэу Чэчэн Республикэм и Лышхьэу Рамзан Кадыровым путевкэ кьафишIэи ыгъэ-кIогагъэх. АщкIэ Чэчэным и Лышхьэу лъэшэу фэразэх.

— Мыгъэ зэкIэри ежъ ямылкъукIэ макIо, — еIо муфтиим, — зыпарэми путевкэ кытитыгъэп. Зы нэбгырэм телытагъэу кIогъум сомэ мини 100 тефэ. ГъэрекIуи кытитыгъэу тIуи, Чэчэным и Лышхьэу мыгъэ телъIушъугъэп, ау кьэ-Иогъэн фае ежъ илъэпкъэгъу быслымэн нэбгырэ мини 3-м ехъу ыпкIэ хэмылгъэу Чабэм зэригъаIорэр. Ар ащ шIукIэ фэплэгъунэу тефэ. Гъэзетыр кызыфэгъэгъэдэзэ ишIуагъэ инэу кызырэгъэгъэи гъэмкIэ Адыгэ Республикэм псауныгъэр кьэухъумэгъэнымкIэ и Министертвэ тызэрэфэразэр еIомэ ешIоигъу. Сыда пIомэ Чабэм кIохэрэм зэкIэми ыпкIэ хэмылгъэу прививкэ афашыгъ. Зы прививкэм сомэ 700-м ехъу тефэ. ЯцIыфыгъэ кыхьы, хьа-

джэшI кIорэ быслымэнхэм зыгорэуштэу яшIуагъэ арагъэ-кIы ашIоигъоу, мыщ фэдэ шIу-шIэ зэрэзэрэхьагъэмкIэ министрствэм илофышIэхэм лъэшэу тафэраз.

Емыж Нурбый кызырIуагъэмкIэ хьаджэшI кIохэрэм ныбжьэу яIэр зэфэшхьафы, илъэс 25-м кышыублагъэу илъэс 70-м нэсы. Ахэм япроцент 80-р ныбжьыкIэх. Непэрэ мафэхэм тиныбжьыкIабэмэ диным зызэрэфагъэзагъэм, Алахьталэм игъогу зэретехьагъэхэм, шъоньым, кIэным апэ-чыжъэ зэрэхьухэрэм, бзэджэшIэным, тиреспубликэ шыхьурэ мыхъо-мышIагъэхэм зызэрэащдзыерэм уигъэгъушIон фае.

Чабэм ежъагъэхэр апэу Краснодар еклIолагъэх. Нэужым Ростов, еIланэ Стамбул быбыгъэх. ХьаджэшI кIохэрэм афыхэхыгъэ кьухьэлъатэмкIэ нэужым Саудовскэ Аравием быбыштых. ШэкIогъум и 23-м кьагъэзэжыныну ары зэрэгъугъэхэрэр.

Гъогу чыжъэ техьэгъэ тибыслымэнхэм муфтиеу Емыж Нурбый закьыфигъази, Тхьэм гукIэгъу кьафишIынэу, псаухэу, узынчэхэу нэсынхэшъ, яхьадж кьашынэу, гушIохэу яреспубликэ, яунагъохэм кьагъэзэжыныну, ятхьэлгъэIухэмрэ янэмазхэмрэ кьабыл кьафишIынэу кьафэлъэгъуагъ.

КИАРЭ Фатим.

ЩыIэныгъэмкIэ щынэгъо аркъ

2011-рэ илъэсым ичэпыогъу мазэ кышгъэгъэжъагъэу шъон пытэхэр хэбзэнчэу агъэзекIохэу гъогогъу 30-рэ Адыгеим иполицейскэхэм агъэунэфыгъ. Ежъ шъон пытэр зэрэщынагъом имызакъоу, ар зыщэхэрэм зэрэзэхашIыхэрэ шыкIэм гумэкIыгуабэ кызыдехьы. ЩыIэныгъэ пчъагъэ зэпеуты, пкышъо-лым зэрар рехы, акъылыр зэщегъакъо.

Хэбзэнчэу шъон пытэхэр ащэхэу гъогогъу пчъагъэрэ мы мафэхэм полициеи ыгъэунэфыгъ. Кьалэу Мыекъуапэ шыпсэхэрэ бзылфыгъэу илъэс 60 зыныбжьым иунэ аркъыр зэрэщищэщтыгъэм имы-

закъоу, ар ежъ зехишIыхьэ-щтыгъэу кыыхагъэщыгъ.

Джащ фэдэу Джэджэ районим щыщ бзылфыгъэу илъэс 57-рэ зыныбжьым иунэ щыIэныгъэмкIэ ыкIи псауныгъэмкIэ щынагъоу щыт спирт-зэхэшIыхьэгъэ литри 8-м ехъу кьырахыгъ.

Пенсионер бзылфыгъэм илъэс 73-рэ зэриныбжьым емылъытыгъэу, аркъ нэщIыр ыщэщтыгъ. Ар джы зэпагъэу-гъ.

КьаIахыгъэ шъонхэр експертизем агъэхьыгъэх, ИофшIэныр джыри лъагъэIотэшт. Ар зэрэзэхэщэгъэ шыкIэм хэгъэгъу кIоцI ИофхэмкIэ министрэ лъыплъэшт.

Адыгэ Республикэм и Къралыгъо Совет — Хасэм и Аппарат лъэшэу гухэкI шыхьоу Адыгэ Республикэм и Къралыгъо Совет — Хасэм и Аппарат ифинанс-хьызмэт гъэIорышIапIэ игараж идиспетчерэу Шэуджэн Тимур Нурбый ыкIом фэтхьаусыхэ ятэ идунай зэрихьожьыгъэм фэшI.

СЫДИГЪУИ адыгэхэм
«Сыдзуштэу шгузэшлОкы-
гъа?» алошъ, унагъоу ешхэ
ешъо е джэгу зылагъэм еуп-
чых. Рашъугъэмрэ ашхыгъэм-
рэ икьугъэмэ зэрагъэшлэнэу
арэп зыкыкIэупчIэхэрэ, Iо-
фыгъор хьал-балыкIэ хэмьпытэу
рекIокыгъэмэ, зео-банэ хэмы-
тэу цыфхэр мамырэу зэхэкIы-
жыгъэхэмэ «шыкур» алонэу
ары. Джашыгъум зишагу ны-
сащэ дэтыгъэри мэгупсэфы,
ныбжьыкIитIоу зэшъхэгъусэ
хьугъэхэми рэхъатэу унагъо
ашлэнэу рагъажэ.

Сыда гушлуагъо кызыфэ-
клогъэ цыфым гумэкIыгъо
кызыкIыфэпхыщтыр, тхьа-
мыкIагъо зыкIыхэблдзэщтыр?

Чэпыногъум и 21-м кIэлэ
ныбжьыкIэ куп зэхэтэу, маши-
нэхэм арысхэу Адыгейм икIхи,
яшъоогъухэм ашыщ шхъхъ-
гъусэ кыфашэнэу квалэу Чер-
кесскэ кIогагъэх. Пышашьэр
кыращэжъгъахэу квалэм
кыдэкIыжьхэзэ, троллейбусэу
цыфхэр зезыщэжэрэм ис води-
тельр кьэуцэу ежъхэр кызыз-
рэблмымгъэкIыгъэхэм пае,
травматическэ IашэкIэ трол-
лейбусым лъыохэу рагъэжыгъ,
шхъаныггупчъэу хэлъхэр
акъутагъэх, апч къутафэхэм
троллейбусым исыгъэхэм ашыщ
бзылфыгъэ аулагъ, цыфхэр
агъэштагъэх.

Тэрэйджджу зеклогэ клэл-хэр Ставрополь краим кызы сыштхэм тефэу полицием илофышлэхэм кыагэууцугьэх, арагьэгээзжкы, Черкесскэ кэлэ полицием иотдел ашагьэх. Зэрешьогьагьэхэр агьэунэфыгь, кьэшэк'ло клэл «чанхэм» тазыр атынэн кьатыральхыи кьатлупшыжыгьгьэх.

Бзылфыгызу апч кытафэ-хэм аулагыэр сымэджэщым ацэгъагъ, джы кычIэкIы-жыгызу иунэ ис. КIэлэ плыыр-стырхэм ашлагэмкIэ яфэшъуа-шэ арагъэгъотыным кIэлъэюу тхъаусыхэ тхылъ ытхыгъэп. Ари зы лъэныкIокIэ, цIыфыгъ. Адрэ лъэныкIор адэ, ахэм ашлагэм сыда узэреджэщтыр?

Мы кыэбарыр кытфызылотагъэр Къэрэщэ-Щэрджэс Республикэм и МВД ипресс-кыулыкъу ипашэу Абазэ Фатим ары.

Къэбарыр
агъэбэгъуагъ

Клалэхэм ашлаггэр емкIу. Зыхууггэр мэфэ заулэ нахь хууггэп, ау Интернетны ятIоннэрэ мафэм кышгегъжааггэу тыхьгабэ шхьхэ гэшIлгьонхэр яIэхуэ кыхьаггэх. Ахэр Кавказ шьолгырым шыпсэурэ закьохэр арэп кьззытхьхэрэр, анэхь гьэзет инхэм ашышхуэ «Аргументы и Факты», «Российская газета», нэмыкIхэми, портал зэфэшхьафхэми, гупчэ телевидениэм нэсыгжэу кэбарыр кьалугатэ, кьаггэлыагтэ.

Тхыгъэхэр зэфеххэрэп. Зым нэггыритлү агъэфхкыуагъэу, адрэм къэлэ клочым Адыгем кыкылыгъэ нысашхэр троллейбусым еуагъэхэу, клалхэр зэкIэ агъэтысыгъэхэу, зэрешуагъэхэм нахь хэмылгъэу щытынхи къэгущыIэнхи амылгъэкыжыщтыгъэу, нэмыклхэри къалох.

Тэ укьиклі
лажь?

Ащ фэдэ акъылынчъэгъэ зекIуакIэхэр джыри хъухэу кы-

НЫСАЩЭР
гушлогъошху,
тхьамыклагъо ащ
къыхэмькӀмэ

хэжы. Бэмышлэу джэгум хэт калэхэр Мыекьуапэ кьежьа-гъэху, машинэхэмклэ кьызы-пачьэхэзэ, дэхыщыр язэрэ-мыгьашлэу апкэлэ кьыкырэ ма-шинэм еутэкхи, клэлэ ныб-жыкклэ хэклодагь. Ащ ыпэклэ джэгу горэ клозэ, шхончыр зыгьээрэ калэм ритлупшыгэ цэр дэпкым тефи, кьыгьээз-жьи, лъэгущэм тет пшэз-шэжьыгьеу джэгум епльырэр ыукыгь. Еж Черкес хэгьэгуми клэлэ ешъуагьэм зы нэбгы-рэ ыукыгьэу, нэбгырищ ыула-гьэу, ар зэкклэ джэгум шыхь-гьэу кьэбар кьеклокыгь, Ин-тернетти кихьагь.

Кавказым шыпсэур лээкъ
пстэуми къахэкъыгъэ кIалэхэр
гу плъырых, ащ ешъон Юфыр
къызыхъхъажькIэ, мыхъо-мы-
шIэ ашIэным зы лъэбэкъу нахь
къызэрэмынжъырэр экIэми
къыдгүрэл.

Къэпшэури, уджэгунри, учэфынри тхьагьох. Ау непэ тхьульфьгьэхэр емышьгохэмэ, алофхэри афыземыхьажьхэрэм фэдэх. Сыда шлэгьэн фаер ыкли тфызэшлоклищтыр ныбжьыклэхэр джэгухэм ахэмыклодэнхэм пае?

Уяшыныр ищылагъ

Емышугагэху нысэр унэм кынагэсыныр апэрэ пшэ-рылт шххыа. Кээзыщэцтм нысэр кыагэсыфэ емышбохэ зэрэшюигвор ишэюггухэм ариомэ, ащ зи емыкху хэлъэп. Шэюгум зэкхэ фагэгурэп, ар зэрешугагэм ыпкэ кы-кыкхэ мыхо-мышлэм узыха-фэкхэ, ежым фэдэу, ори унапэ теохыжы. Зи фэлугагэп кэ-щаккэ ежьэштхэм лэлпкым шыщ нахыжтм ныбжыкхэлэ-хэм атыригэпытыхэмэ. Ежь

кызыщэшт кӀалэм ятӀэ занкӀэу
ыкьӀо рилонкӀэ теукӀыгыхьэм,
лахьыл-благьэм ащыц е шы-
нахьыжкьым, шьэоӀгу дэгъум
теубытагъуэ шагум кыдзыхь-
жыфыхӀэ ешшоныр рамыгъа-
жкьэм зэрнахьышлур агу кы-
гъэкӀыжкьэм, тэрэззу мзекӀо.

Тихэбэз-эхэтэыклэхэр эклэ дэгүүгэхэу тлооз, тарегушхо. Джы сыда кыттышлыгээр? Бэшэрэбыр зыдэщымылэм тыщымычэфышлунэу тыкэнаага?

ХэбзакIэхэри
тищыкIагъэх

Унэгүабэмэ хабзи бзыпхыи амыложуу, ежхэм кырагъэ-клуз, нэмык лъэпк зеклуа клэхэри джэгум хагхахъх. «Ащ фэдэ шылэжъа джы?» алоз, ипсынкланлэм рэкхо. Аруштгэу шлэхуу тятэж пашгэхэм къащегъэжыагъуу адыг хулыфыгъэри, адыг зылыфыгъэри зыгъэдахытгыгъэх, зыгъэлпанлэ-щтыгъэх зеклуаклэхэр зычлэ тыдзыжышгуклэ, арзу «джы зэклэ зэхъокыгъэ хуугъэм», сыда зишлуагъэ къэклошт нэ-шанэ горэхэр адыг зеклуаклэм зыкыхлэтымылхъэхээр?

Джыри зы шысэ кэътхын. Икыгэ илэсым Москва шысэурэ адыгэ пшгашьэ. Мыекуапэ кьаклуи, ятэ иунэ икы зэхум, зычэтхэр кы- зэрэлкылогъэгэхэ шыклар бэмэ агу рихыгъ. Машинэхэр бэ хуштыгъэх. Нысэр зыш- нэу кьэклуагъэхэм клали пшгаш- шыи, ныбжыклэхэм анэмкылау нысэм пщы фэхуштым ыши, ишъоогъуи ахэтхэу кьадэклогъагъэх. Фаем ащ мыхуын лд- жки хильхыашт, адрем ар зек- локлэ тэрэзклэ ыштэшт.

Пшъашъэм къылъыкIуа-
гъэхэм ешъуагъэу зы нэбгыри
ахэтыгъэп, ау чэфыгъэх ыкIи

нэгүшIуагъэх. Къызыдащэгъэ
пщынаом дахэу къыригъаIю-
щтыгъэ орэдышъом лъэны-
къуитIуми ащыщ ныбжьыкIэ-
хэр къыдэшъуагъэх.

Нахьыжъхэр зэрыс машинэр
апэ итэу, нысэр зэрысыр аужэу,
адрэхэри акълэыкълэхэу хьал-
балыкыи щымылэу, машинэхэр
агъэбыухэзэ, нысэм къежэрэ
унагъом икълэлпчъэ зэлухыгъэ-
хэм адэхъажи, джэгур ра-
гъэжыагъ. Дахэба ар хэткйи,
гүпсэфба унагъомкйи!

Тхьэм кьеухъумэх

НахьыбэрэмкIэ нысэр къащэ зыхьукIэ, зэрэхьурэр нэфшхьаф. Зэуж-зэкIыхьэу, гбогур афимыкIоу къырычэрэ машинэхэм адыгэ унагьо горэм къэрэрэщяжэхэрэр къыбгугрегъало. Адыгэу зилэр мэгушIо, «Тхьэм къэзэрэрэчэхэрэр насыпышIо ешIых» ыгукIэ еIо. Ар зы лъэныкъомкIэ ары. Адрэ лъэныкъомкIэ, езэрэфыжыагьэу чэрэ машинэхэм яшхьаныгьупчыхэм абгыхэм анэсэу зыкызигъэщыгъэ клалэхэр, быракъэу къарыукIэ алыгъым ежхэри фэдэу жьыбггэм зриутынхэрэр зыплъэгьукIэ, «Тхьэм къеухьумэх мы ехьыжыгъэ купыр» умыIони плъэкIырэн.

Гьогур
«шхьонтIэ»
зэпытырэп

Хэта зыльгугьгэр ахэр
ГАИ-м иЮфышлэхэм кьагъз
уцугъэху, хэта зымыльгугьгэ-
ри нэфрыгъозэ «плыжьхэм»
ахэр кьызэтыригъуагъэху?
Гьогум мыхъо-мышлэхэр кьы-
шымыхъунхэм лъыплъэрэ га-
шникхэм ащыц горэм кьы Ю-
фыгъом тырыгушлэзэ кьы Ю-
гъагъэр сшыгушлэрэп: «Ехы-

жягъгъу кьэчъэрэ нысщэ кы-
пыр кьэбгъэудунэу уежъа-
гъэкли, хъаулуй. «Непэ фэдэ
мафэм гъогур зэрэщыгъу тэты-
ер» кырагъэкъу, машинэхэр
кыпфагъэбыхэмэ, кы-
пущхыпцлэхэзэ, блэчых.
Уальежъэнышъ, кьэбгъэуцу-
ных пломи, нахъ дэижъ — ско-
ростым хагъахъшъ, «ежъ-
ежырэу змыутэкълыжыгъо-
хэт» уагъало, ауж уекъыжы».

Джыры зы шэн-зеклуак!
Къэщакло клохэрэр гаишником
къызигъэуцухэкӀэ, аркъ бэш-
рэбам дэшхыныри игъусэу
ратэу кыхэкӀы, ащ кыхыӀыр
— «тэ джыри къэдгъээжыщт,
зи къыгъмылоу тыблэгъэкӀжы».

Зэклэми
зэдытилоф

Зеклөл хэхыгэ горэм ты-
кызырэфэклон фаер гэнэ-
фагэ, нысэр кьашээ гьогум
кышыхурэ гумэжыгьохэм ар
кьаушыхаты. Мы лойм ны-
тыхы, полициеи, ЗАГС-хэм
ялофышлэхэми яло хальхэмэ,
хэжыплэ кьагьотын алъэ-
кышт. Джащ фэдэу район ыкли
чпылэ кой администрациехэм
япашэхэри лойм ыгэгумэ-
кынхуэ атефэ.

Абазэ Фатимэ телефонкӀэ тыдэгущыӀээ, мыщ фэдэ кӀэ-бар кытфилотагъ: «Тэри ащ фэдэ гумзкыгъохэр тикӀалэхэм кытфахьэу мэхъу, ау нахь макӀэ ахэр хуэгъэх. Джэгухэм, мысашэхэм тхьамыкӀагъо кы-зэрэхэмыкӀыштым зэкӀэми анаӀэ тырагъэты. ГушчӀэм пае, Хьабзэ районым полицием иот-делэу шыӀэм ипашэ кышчэнэу зызыгъэхьазырырэ кӀалэр кы-ригъэблэгъэныр шэны фэхьугъ. Ар егъэтысышгъ, зэрэзекӀонхэ фаери, ешъохэмэ, пшъэдэ-кыжгъ пхьашэ зратыригъхьа-штыри, мыхьо-мышӀагъэ аӀэ-кӀэшыхьэмэ, ежымкӀи, янэ-ятэхэмкӀи зэрэхьайнапэр агурегъало».

Ащ фэдэ зекIуакIэри щысэ екъу.

«Гупшыси
псальэ...» ыкiи
зекiо

Къэтӡагъэм джыри зы ӡоф кыпӡтаджӡ. Кавказ лъӡпкъ-хэм ащыщ горӡм мыхъо-мышлагъӡ кызырӡхафӡу зрӡ Урысыеу кӡбарыр псынклӡу алыагъӡӡсы. Мары Черкес Аслан ӡлоф судыр хӡплӡнӡу ригъжыагъ, ӡлӡӡ 20 ӡпалӡӡу хӡпсым чӡагъӡтӡысхӡнӡу кыраӡо. Янӡ мӡгӡлӡ, зӡримы-лажӡр аригъӡшӡнӡу Кӡӡбӡртӡе-Бӡлкъӡар Республикӡм и Правительствӡ зычӡӡт унӡм дӡжӡ пикетхӡр щызӡхӡщӡх. Хӡта ар зӡхӡзыхӡрӡр, хӡта зышӡлӡрӡр Аслан лажӡӡ ӡӡмӡе ӡ имы-ӡмӡ? Гӡлӡрӡр ныр ары, ӡахылы-хӡр ары. Джащ фӡдӡ хӡти кыы-щышӡын ылыӡкышӡт. Тӡ тыма-клӡшӡ, ӡӡбжымклӡ сыд фӡдӡрӡ ӡофи зӡхӡтфынӡу амал тӡӡӡп. ӡушым ыгъӡфӡдӡрӡр акъыл. Гушыӡжымы ар кыыклӡгъӡт-хы: «ӡушыр кыушъхъм зӡпы-рыклӡрӡп, ӡушым кыушъхъм кыдыӡухъӡ».

Тара нахъышлур: лажъэ зыхъхышт Йофым ухэмыхъэмэ ара, хъауми лыгъэкІу упэуцужыныр ара? ТІэкІу дэд нахъмыхъуми удегупшысэмэ, джэуапыр къетыжыгъуаеп.

ШЪАУКЪО Аслъангуаш.

Лэжъакохэр губгъом ихъажьыгъэх

(Апэрэ нэкоубгъом кыщечжэ).

Районым мэку-мэщымкIэ игъэорышлIэ тызычIахъэм таIукагъ ащ ипашъу Штымэ СултIанрэ иагроном шъхьалэу ДышгэкI Къасимэрэ.

— Ощх зэпымыоу къешхыгъэхэм тигъэтхасэхэм яIухыжьынрэ бжыхъасэхэм япхьынрэ лъэшэу кызытэ-ралэжэ, — кырегъажэ районым а Iофтхъабзэхэр зэрэщыгъэпсыгъэхэм якъэIотэн Штымэ СултIан. — Сыд фэдэ губгъо IофшIэни чыгулэжхэр фэхъазырых, зигугъу къэтшыгъэ IофшIэнхэм техникэу ашагъэфедэщтыр зэкIэ тичыгулэжхэм алэкIэлъ, чылэпхъэ зэфэшхъафхэри, чыгъэшлоу зыфаехэри яIэх, техникэм Iоф зэрэрагъэшIэшт гъэстыныпхъэм ищыкIэхэрэп. Тызэжгъэхэ мэфэ ошIухэр кызыэкIэлъыкIохэу ригъэжыагъэш, непэ апэрэу пхъэным чыгур фэзыгъэхъазырхэрэ ыкIи чылапхэр зыпхыхэрэ агрегатхэр губгъом зэлыхъагъэх.

Ащ пыдзагъэу мэку-мэщымкIэ гъэорышлIэм ипашэрэ иагроном шъхьалэрэ тащагъэгъуазэ гъэтхасэхэм яIухыжьынрэ пхъэнымрэ алъэныкIохэу районым Iофшлагъэу иIэхэм. Бжыхъэм зинахъыбэ Iуахыжьын фаеу ялагъэр тыгъэгъазэр ары — гектар мини 10,5-рэ. Ащ шыщэу районым тызыщыIэгъэ мафэм ехъулIэу аугъоижьыгъагъэр гектар мини 10, ащ гектар телытэу центнер 16,1-рэ кырахи, пстэумкIи кIахыжыгъэр тонн мин 16-м къежыгъэ. Анахыбэу тыгъэгъазэр мыгъэ кызысагъэкIыгъэхэ кьоджэ псэупIэхэр: Дмитриевскэр — гектар 2551-рэ, Еджэркыуаер — гектар 2506-рэ, Кошхъаблэр — гектар 1492-рэ, Блащэпсынэр — гектар 1325-рэ, Натырбыер — гектар 1253-рэ. Ащ даклоу лэжыгъэ къэзытышт натрыф гектар 1518-у ягубгъохэм арылгыгъэм шыщэу Iуахыжыгъэр гектар 334-рэ нылIэп, ащ изы гектар центнер 47,9-рэ кытыгъ. Гектар телытэу натрыфым кырахырэмкIэ апэ итых кьоджэ псэупIэхэу Дмитриевскэр — центнер 60, Натырбыер — центнер 50, Блащэпсынэр — центнер 50. Сое гектар 484-у кыгъэкIыгъэм иIухыжьын районым тызшыIэгъэ мафэм ехъулIэу фежыгъагъэхэп.

— Ощхыр кызыещыгъэ мафэхэм апэкIэ охътэ ошIоу кыхъэкIыгъэхэр кызыфагъэфедэхэзэ, бжыхъасэхэр зыщапхышхэ чыгухэм ягъэхъазырынкIэ тимеханизаторхэм ашлагъэр макIэп, — игушыIэ лъегъэкIуатэ Штымэ СултIан.

— Лэжыгъэм пIухъаштми, фэшхъафэу кIымафэр изыхыштми мыбжыхъэ районым пстэумкIи шыпхынынэу планым кыдилгытэрэр гектар мин 21,3-рэ, ащ шыщэу чыгу гек-

Алексей Подорожнэр.

тар мин 18,4-рэ агъэхъазырыгъ, ажъуагъэр гектар мини 7,2-рэ, дискхэмкIэ зышхъаштэ тырагъэушъэбыкIыгъэр гектар мин 11,2-рэ. Бжыхъэсэ зэфэшхъафхэм ячылэпхъэ лъэпкышIухэу ящыкIэгъэштхэри зэкIэми зэрагъэгъотыгъ, фэгъэкIотэныгъэ хэлъэу гъэстыныпхъэу кызылэкагъэхъагъэри макIэп. Джарэуштэу бгъу пстэумкIи фэхъазырхэу пхъэным тичыгулэжхэр пэгъокIыгъэх, чыопсым изытет зэтыримыIэжагъэхэмэ, джынэс бжыхъасэхэм япхьын тыухыштыгъэ.

— Планэу итхъухъагъэхэм кыдалгытэ лэжыгъэ къэзытышт бжыхъасэхэм гектар мин 18,8-м тIэкIу ехъоу ядгъэубытынэу, — кытфелуатэ пхъэнымкIэ яIофхэр зынагъэсыгъэхэр агроном шъхьалэу ДышгэкI Къасимэ. — Непэ, чъэпыогъум и 25-м ехъулIэу хъэм ичылапхъэ здгъэкIугъэр гектар 2422-рэ, тпхьын фаеу шытыр гектар 3272-рэ. Планэу ялагъэм къехъоу хэр зыпхыгъэхэри тикъоджэ псэупIэхэм ахэтых. Вольненскэ кьоджэ псэупIэм

хъэм гектар 359-рэ шырагъэ-убытынэу рахъухъэгъагъэмэ, шапхыгъэр гектар 519-рэ. Джащ фэдэу Кошхъаблэ кьоджэ псэупIэм хъэ гектар 200 шапIэнэу ары зэрагъэнэфэгъагъэр,

гектар 395-м а лэжыгъэр шапхыгъ. Джащ фэд кIымафэр изыхырэ рапсым ихэлъхъанкIи, тпхьын фаеу дгъэнэфэгъэгъэ гектар 2450-м шыщэу чылап-

Хъаткьо Руслъан.

хэр зэрагъэкIугъэр гектар 1821-рэ нылIэп, рапсым ипхыгъо лъэхъанэ икIыгъэш, адрэ къэнэгъэ гектар 629-м коц ашащIэшт.

— Къасим, анахъ лэжыгъэ шъхьалэу шыт бжыхъэ коцым

ипхынкIэ ауж кьинэрэ районхэм шыахэтэу республикэм мэку-мэщымкIэ и Министерствэ кытыхэрэм къащагъэ-лъагъо.

— Ары зэрэщытыр, — еIо ДышгэкIым. — АщкIэ тауж ит закъор Мыекъопэ районыр ары. Тирайон коцэу шыпхынын фаер гектар 15540-рэ, ащ шыщэу гектар 2032-рэ нылIэпхыгъэу тилэр, ар чылапхэр зэгъэкIугъэн фаем ипроцент 13. Непэрэ мэфэ ошIум ехъулIэу угушыIэн хъумэ, тикъоджэ псэупIэхэм ащышхэу коцыр анахыбэу зыщапхыгъэхэр Игнатевскэр — гектар 522-рэ, Фэдзыр — гектар 435-рэ. Мы пчъагъэхэри бэхэп, апхьын фаем елытыгъэмэ.

Бжыхъэ IофшIэнхэм язытет тызысагъэгъозэ нэуж районым иагроном шъхьалэу ДышгэкI Къасимэ губгъом тырещэ. Мыекъопэ лъэныкIом кьэкIорэ гъогоу къуаджэу Кошхъаблэ укыдзэшырэм тытетэу чылэм тыкыдэкIи башэ тымыкIугъэу джабгъу лъэныкIомкIэ кьэлэгъуагъэ диск онтэгъухэр

хурэр мэфишкIэ сыухышт.

— Зы мэфэ IофшIэгъум гектар тхъапша бгъэушъэбырэр?

— Пчэдэжыым жъэу езгъажэу пчыхъэ кIахэ нэс Iоф зысшIэкIэ, гектар 40-м лыкIэсэгъахъэ.

Iоф дэгъоу зэпыфэнэу тыфэлъаIош, механизатор кIалэм тыкыкIэрэкIыжы. ТэкIо Кошхъаблэ пэмычыжэ шлагъоу коцыр зыщапхъэу зыфалогъэ чыпIэм. Ари къуаджэу Еджэркыуае кIорэ гъогум кыгъолъ чыгу хъэсшIур арэу кычIэкIы. Тыкызыщыуцугъэ хъэсэ цыпэм коц чылапхэр къэзыщэгъэ тракторэу шытым кIэрыт кIалэм текIуалIэ. Ар мэку-мэщышIэ-фермер хызмэтшIаплэу «Коблым» иагрономэу Хъаткьо Руслъан. Жъогъэ хъасэм кыщекIокIы сеялкэр зыпышIэгъэ тракторыр.

— ТыхызмэтшIаплэ чыгу жьокIупIэ гектар 300 кыфэгъэзагъ, — кытфелуатэ Руслъан. — Гектар 40-м хэр ащытпхыгъ. Джы мары коцым ипхьын непэ тыфежыагъ. ЗэкIэ тызыфэештыр хъазырэу оцхым тызэтыриIэжагъ, джы мэфэ ошIухэр кызылтыкIонхэу аIош, коц чылапхэр мэфэ зытфыхкIэ чыгум едгъэкIушт. Мыщ даклоу тыгъэгъазэр зытетхыжыгъэ чыгу гектари 103-р тимеханизаторхэм фэгъэхъазыры шыпхъэнхэм.

Ахэм тарэгущыIэфэ тыздэщыт хъэсапэм къэси пхъэкIо агрегатыр къэуцугъ. Ащ лыпытэу чылапхэр къэзыщэгъэ тракторыр ащ кьекIуалIэш, сеялкэм тет нэбгыритIум ар аушъэ. Тракторым тесыр Сэнащэкьо Рустем, сеялкэм фэгъэзагъэхэр кIэлэ ныбжыкIэхэу Александр Закурдаевымрэ Владимир Кочетовымрэ. Зы мэфэ IофшIэгъум ахэм яагрегаткIэ гектар 35-м лыкIахъэу чылапхэр рагъэкIу.

Непэ Iофэу ашIэрэр гъэбэжыкIэ кытэжынынэу механизатор кIалэу Сэнащэкьо Рустемрэ агрономэу Хъаткьо Руслъанрэ такыфэлъаIош, такыхэкIыжы. Мафэм тыкыезыщэкIыгъэ ДышгэкI Къасими лъэшэу тыфэразэу тыкыегъэкIотэжы.

Бэрэ эжэгъэхэ тыгъэпс мэфэ ошIухэу кыафэкIуагъэхэм районым ичыгулэжхэр агъэгъушIох. Зигъо икIырэ IофшIэнэу бжыхъасэхэм япхьын фэгъэхыгъэр псынIкIэу ыкIи дэгъоу зэшIохыгъэным ахэм акIуачIэ зэлъырахыллагъ.

ЛIЭХЪУСЭЖЪ

Хъаджэрэштбый.

Сурэтхэр авторым тырихыгъэх.

Александр Закурдаевымрэ Владимир Кочетовымрэ.

ЗЭЖІЭМИ ЗЭДЫРЯЮФ

Блэкыгъэ тхьамафэм АР-м и МВД ГИБДД-мкӀэ и ГъэларышлӀпӀэ зэхыщэгъэгъэ «Ӏэнэ хъураем» джыри зэ кыфэ-тэгъээжъы. Сыда плӀмэ зытегушылагъэхэр узыгъэгумэкӀын фӀэ loфыгъохэм ащыщ. Гъогухэм тхьамыклагъоу атехъухьхэрэр нахь макӀэ хуыным фӀэшӀ законхэм зэхъокыныгъэхэр афашӀыхэзэ шапхьэхэри, пшъэдэкӀыжъэу ахэр зыукъуагъэм ыхьыштыри агъэлъашы нахь мышӀэм, хъугъэ-шлагъэу ашагъэ-унэфырэм кышыклагъэу плӀон плӀэкӀыштып. ГИБДД-м ипашӀэ loфхэм зыатет игъэклотыгъэу кытегушылагъ, «Ӏэнэ хъураем» хэлъжыагъэхэр яеплӀыклӀэхэмкӀэ зэдэгъошагъэх. Теуцожэ рай-оным игъогухэм тхьамыклагъоу къатехъухьхэрэр нахьыбэ зэ-рэхъугъэм игумэкӀыгъуи loфтхьабзэм кышӀалэтыг. Къулыкъу ыкӀи ведомствэ зэфӀэшъафхэм япашӀэхэм ямызакъоу, мы рай-оным илӀыклохэри loфтхьабзэм кыхагъэлъжыагъэх.

ГИБДД-мкд Гьэlorышлaпlм ипашэу Чыназыр Алыи Яloф-шлн нахь зышчагьэлъэшыгъэхэр кьыхигъэщыгъэх. Гушылэм пае, видеокамерэхэр нахьыбзу агъэуцугъэх, рейдхэр зэхашэх. Хьугъэ-шлагъэу гьогухэм ате хьухьэхэрэм ахэкьуадэхэрэмрэ шьобжхэр зытешагъэ хьухэрэмрэ япчбагъэ кьышыклагъэм, узэрыгушхоньшхо мы loфым зэрэхэмылгыр кьылуагъ. Гьогурькьлоным ипашлэхэр зэраукъуагъэхэм кьыхэкьлэу пшъэдэкьыж зэрагъэхыгъэ водителъхэри лушы хьухэрэп, лъэсрыкьлохэри ащ фэдэх. Гушылэм пае, фитыныгъэхэр (правъэр) алахыгъэхэу нэбгырэ 900 фэдиз рулым джыри клэрысэу къаубытыгъ. Клэлэцкьыкьлоу гьогухэм атекьуадэхэрэмрэ шьобжхэр зытешагъэ хьухэрэмрэ япчбагыи узыгъэгумэкьлн loфхэм ащышэу кьыхигъэщыгъ. Ащкьл нахьыбзу ны-тыхэр ыгъэ мысагъэх. Щысэу кьыхыгъэх клэлэцкьыкьлэхэр автомобилым зэрэрамыпхыхьэхэрэр, ыпэкьл зэрагъэтысхэрэр, бзылфыгъэу рулым клэрысхэм ясабылхэр клэлэцкьыкьл ыгъыплэм е еджаплэм кьырашыжыхьэ зыхьукьл зэрэмысакыхьэхэрэр. Нэмыкь шыклагъэхэм Чыназыр Алыи ягугъэ кьышлыгъ. Нэфрыгуазэхэм кьагегушылэзэ, Мыекьуапэ объект 77-у дэтым

ипроцент 80-м гъэцкIэжынхэр зэрIащкIагъэхэр е зэблэпхъунхэ фаеу зэрэщытыр кыIуагъ. Урамхэм янахыбэр чэщырэ кызыэрамыгъэньфырэм ыпкIэ кыкIыкIэ, авариехэм, лэс-рыкIоу автомобильхэм тырауыхэрэм япчъагъэ хъжъуагъ. Гъогухэм язытети ГИБДД-м ипачэ кышыуцугъ. Хыльгъэзэщэ автомашинэхэм ахэр акыутэх. АщкIэ водительхэр бгъэмысэнхэу щымытэу, предприятиеу ахэр зыщылажъэхэрэр бгъэпчинэнхэ фаеу ылытагъ.

— Водительым непэ шэпхъэ гъэньфагъэ кыфагъэуцугъ, ар

ыгъэцкIэнышъ, ахыщ кылт-
жыын фæе. Шапхър законхэм
адимыштэу кыфэзыгъэуцурэ
пашър ары мы Iофым зимы-
сагъэ хэлъыр, — кыIуагъ ащ.
— ЗэкIэмкIи водительхър мы-
сэхэу пIэытэну щытэп, ахэм
алажэ зыхэмлыгъыбэ гъогу-
хэм атыхъухъэ.

Теуцожь районэу аужырэ уахтэм тхьамыкIгъуабэ зэрхъухьагъэм ипашэ игуадзэу Джарымэкъо Юрэ нэужым гушъIэр ритыгъ. Автомобиль гъогоу «Дон-4» зыфилорэм мы районыр зепечы. Ащ кыхэкIыкIэ, автомашинэ зэфэшъ-

хьяфыбэ шызэблэккы, шапхэ-хэри мымаклэу шаукьох. Ныхыбэу ахэклаудэхэрэр е шьобж зыгешагэз хьухэрэр ныбжьыклэхэр арых. Районым ипашэ игуадзэ мы тхьамыклагьом идэгъэзыжынклэ еплыклэу илэхэр кырилотыкыгъэх. Автомашинэхэм арыс ныбжьыклэхэу мызэу, мытлоу шапхэхэр зыукьохэрэм ятэхэр нахьыбэрэ кьобгъэблэгъэнхэр, зэдэгущылэгъухэр адэпшыныхэр игъоу аш ылгытагъ. Спасательхэр, ахэм ярыкклэгъэ техникэр икьоу районым зэри-мылэхэри кылыагъ.

Шъыпкъэ, автомобилыр лъэшэу зэхэцIыцIагъэу, ащ Iэмэ-псымэ зэфэхъыафхэр епхыллэнхэ, цыфхэр кыпхы-жынхэ фаеу хуэгъэми, Мые-кыуапэ икIышт спасательхэм кыжжэх, районым ащ фэдэ амал иIэп. А Iофыгъом идгэгъэзы-жынхэ нахъ чанэу ыуж кыныхуэ зэрэфаер ГИБДД-м ипашэ кылыагъ. Ащ нэмыкIэу анаIэ зытырагъэтын фяIэбэ кыхи-гъэтыгъ.

Районым инахыбжъхэм я Совет ипашэу Хьот Ерстэм мы Гофым еплъыкIэу фырилэ кырилотыкIызы, ныбжыкIэхэр чэщырэ кыогупэхэм акъотху зэрешьохэрэр, зэрэбырсырхэрэр, ешъуагъэху рулым зэрэ-кIэрытIсхьажьхэрэр гүмэ-кIыгю шыхалэу кыхыгъэ-шыгъ. ГИБДД-м ипашэ зы-кыыфигъаззэ, инспекторхэр аш фэдэ кIэлэ купхэм нахь гъэлъэшыгъэу алыпплэнху нахыбжъхэр кызэрэклэль-лүхэрэр кыIуагъ.

Нэмыкхэм яепгыкхэри кыралотыкыгэх, журналистхэм яупчэхэм джэуапхэр кыратыжыгэх. Ёбогурыконым ишапхэхэр зэраукохэрэм идэгэзыжын эклэми зэфэдэу зэрэздырялофыр «Инэ хуарам» хэлжыбагыхэм здырагыаштэу кылауагь.

ХЪУТ Нэфсэт.

Суд приставхэм ямэфэкI хагъэунэфыкIышт

— Илъэси 146-рэ хьугъэу Иоф зышIэрэ суд приставхэм яинститут тарихь гъогу гъэшIэгъон кыкIуэгъэр, — ело ГъэлорышIаплэм ипашэ. — А илъэсхэм кыакоцI кыулыкIур ытэ птгъу теуцагъ, обществэм чIыпIэшхо шыубыты хьугъэ. Сыд фэдэ зэхьокIыныгъэ шыагъэми, мы кыулыкIум зицIыIэныгъэ гъогу зыпхыгъэхэм пшэ-рытэ шхьалэу ялагъэр ыкIи яIэр зы — цIыфхэм яфитыныгъэхэр кбэухьумэгъэн-хэр ары. 2012-рэ илъэсым кышхегъэжы-гъэу суд приставхэм ялофшIон иеклопакIэ зэхьокIыныгъэхэр фэхуштых, кыулы-кыушIэхэм ашыгъэ шыуашэри зблэхушч.

Нэпэ кьэралыггум кафиггьууцурэ пшэрыльхэр зэшлуахынхэм зэрэфхьа-зырхэр Д.Ткаченэм кыхегъыщи. Ар зыгъэццкэшт коллектив зегурыложь ял. Иофэ ашлэр кьыными, илгъэ кьэс мь кьулыкьум кыхэхьэрэ ныбжьыкIэхэм япчъагъэ нахьыбэ мэхьу. Нахьыжхэм шьсэ атырахызэ, ахэм яIэпIэсэныгъэ хагъахьо, сэнэхьатым ишэфхэр кызы-эклэгъахьэк. Пащэр анахьу зыфэрзээ ныбжьыкIэхэм ащыцхьу кыхыгъэщыхэрэр Аклэгъу Руслан, Къэдэ Руслан, Ехьулэ Юр, нэмыкIхэри. Джащ фэдэу алиментхэр игъм зымытыхэрэм пшэ-эджьыжгъ ягъэхьыгъэнымкIэ Иоф зышлэрэ

Урысыем исуд приставхэм яинститут шыщылэр шэклогъум и 1-м илъэсы 146-рэ хьушт. Мэфэклым ипэгьоклэу суд приставхэм я Федеральнэ къулыкъу и Гэолорышланлэу Адыгэ Республикэм шылэм ипашэу, АР-м исуд приста вхьхьалэу Дмитрий Ткаченкэм зэлуклэгъу-зэдэгущылэгъу дытилагъ. Ioфэу ашлагъэм изэфэхьысыжьхэм, пшээрылэу зыфагъэуцужьы-хэрэм ар къатэгущылэгъ.

бзылгыфгыгэхэу Апыш Нурыет, Андыр-хое Анжеликэ япшэрылгыгэр дэгьу дэлэу агэцакIэх. Цыфхэр зыгэгумэкIырэ Iофыгтохэр зэхфыггэнхэм, ахэм яфиты-нылгыгэр кэуэхумэггэнхэм апае Гэло-рышIапIэм икыулыкыушIэхэм мазэ кэсэ дэжIыгэу зэхэсгыгтохэр муниципальнэ об-разованиехэм ащызэхашэх. Коррупцием пэшIуекIоггэнхэм, алиментхэр игьом зымытгыхэрэр ыкIи псэупIэ-коммуналь-нэ хызмэтнэм ыльэнэыкыокIэ-кыфэ зы-тельхэр гэгьшпэнэггэнхэм анахэу анаIэ тырагэзты. Джащ фэдэу ГэлорышIапIэм

дэж шызэхашгэз Обществэннэ советым ишЮггэшхо кээкЮ. Республикэм шызэлашлэрэ цыфхэр, динлэжхэр а структурэм хэхьэх. Ахэм предложениеу кяхыххэрэр шылэныгэм шыпхыры-шыгэнхэр пшэррьлэ шьхьалэхэм зэу ащыц. Тапэки аш фэдэ екллалэр агзэ-федзэз, Ялофшлэн зэхашэн гүхэлэ яЛ.

Д.Ткачнкм кызыэриуагэмклэ, суд приставхэм япшгэрылхгэр тэрзэу аггэцкІэнхэмклэ, гумэкІыггюу кгэуцухгэрр дэггэзыжыггэнхэмклэ муниципальнэ образованиехэм япашгэхэм, правгэхгү-

мэжю органхэм, хьакъулахь инспекцием,
нэмыкхэми юф адашлэ, зэгъусэхэу
хэжыгъуэ шьыгъэхэм яусэх. Ащ ишлогъэшхо
кызыэрэкlorэм и шьыгъэхэм.

Суд приставхэр социальнуу кээуху-мэгээнхэм, ахэм ялэжыаплкэ кээлэтыгэ-ным Гээлорышлалэм ипашчэхэм сыдигуи аналэ тырагэты. Мы кээлыккым хэханхуу зылорэ ныбжыкэлэхэми Иоф адашлэ. Гушылэм нэе, апшгээрэ еджаплэхэр кээ-зуухыгээ нобгыритф бэмышлэу аштагэ.

Ыофшлэнэм даклоу, республикэм иоб-
 щественнэ шылаки суд приставхэр ча-
 нэу хэлажэх. Зэнэкокухэр, фестивалъ-
 хэр, лофтхьэбзэ зэфшыхафхэр зэхашцэ.
 Ыпылэгъу зищылэгъэ цыфхэм аналэ аты-
 рагъэты. Урысыем инэмыкл шьолгырхэм
 ялытыгыгъэ, ильэс зауэлкэ узэклэлэбэ-
 жымэ Гьэорышланэм гъэхьагъэу ила-
 гъэхэм уагъэрзэнэу цытыгъэп. Дмитрий
 Ткаченкэр илэнатлэ зылухьагъэм кыще-
 гъэжыагъэу а лъэныкъомклэ лъэбкъу-
 шлүхэр ашлынхэ, тикъэралыгъо иструк-
 турэ анахэ дэгъухэм ясатыр пыгъэу хэ-
 цунхэ альэкыгъ. Шыппкэ, джыри Ыоф
 зыдэпшлэн фаеу шылэр маклэп, пашэм ар
 дэгъоу кыгуэрэлэ ыкли ежыри, иколлек-
 тив зэгурыложы а эклэри зэшлуахыным
 фэхъазырых.

Суд приставхэм ямэфэкIу кьэблагьэрэм фэшI Дмитрий Ткаченкэр иОфшIэгьухэм афэгушIо, гьэхьагьэхэр ашIынхуэ, ябын-унагьохэм псауныгьэ пытэ арылгьу псэунхуэ афэлъаIо.

ТХЪАРКЪОХЪО *Адам.*

«Уиоф гэшлун, Ишлун уащыхун» алуагъ. Ар шыпкъэ. Ухэти, уисэнэхат уикла-сэу, шлэу, ащ уфэшшпкъэныр мэхьанэшхо зи. Зышхьамысыжъ Иофшлэклошхохэм яхьа-тырклэ шылэклэ-псэуклэм хэхьо, зеушху, зелэты. Ахэм яшлун-шагъэ гьунэнч. Лъэпкъ культу-рэм лъэгъо дахэ шыпхыри-щыгъ АР-м и Лъэпкъ библио-текэ илъэсипшл пчъагъэрэ Иоф шызышлагъэу, МБА отделым ипэшагъэу Мэрэтыкьо Рэби-хьат (Ацумыжхэм япхъу). Адыгеим ибиблиотечнэ систе-мэ лъапсэ езыгъэшлыгъэхэм ар ащыш.

Мэрэтыкьо Рэбихьат Ады-геим шыпсэурабэм, анахъэу культурэм хэтхэм, дэгъоу ашлэ. Сыда плэмэ тхылъ зищыкла-гъэу, еджэн-гъэсэнныгъэм зы-кышызыгъотыгъэ пэпчъ мы бзыльфыгъэм емыолагъэ, фэ-мызыгъэ ахэтэп. Хэти ар зэ-рильэкъэу Ипылэгъу фэхьугъ.

Ары. Мэрэтыкьо Рэбихьат зилофшлэн пшээрлы икьоу зыгъэцкларэ Иофшлэ чанэу, хьупхъэу, шысэтхыпшэу кы-рыкълуагъ. Библиотека Иоф-шлэныр лъэныкьо пстэумклэ зэхифэу, ышлэу, дэгъоу зышлу-хыштыгъ. Ышлэрэм ыгу хэ-лэтыгъ, тхылъеджэхэм сьди-гъуи афэнэгуиыхыгъагъ, ныб-джэгъуныгъэ-лътэныгъэ ини, цыкълуи афырилагъ.

Мы макъэхэм, ыныбжъ елгы-тыгъэу, тысыжыгъэу Рэби-хьат зегъэпсфы. Ау мафэ гори кыыхэкларэп бзыльфыгъэ йу-шым ышхьэ коллективэу илъэ-сыбэм зыхэтгыгъэр кырымь-дзэу. Гукъэкълэжъ Ишлэхэм за-ритыгъ, игуапэу агъэгупшысэ.

Илъэсым ианахъ охтэ бэрэ-чэтэу бжыхьэм, чэпыогъу

Альытэ, агъашло

мазэм ыклэм, Мэрэтыкьо Рэ-бихьат къэхьугъ. Цыфыгъэ иныр зишшошэ ялофшлэгъу на-хьыжъ гуклэгъушлэу Рэбихьат имэфэкл ин зэрэхигъэунэфы-кларэм егъэгъушхох Лъэпкъ библиотекэм иколлектив хэт-хэр. Ахэтых ахэм илъэсыбэрэ Иоф дэзышлагъэхэр, кларып-лыгъэхэр, ыгъэсагъэхэр, ифабэ зынэсыгъэхэр, Иофым фигъэч-фыгъэхэр, ицыфыгъэ зигунэс-хэр.

Рэбихьат лътэныгъэ-шхьэ-клафэу фашлэрэм ишыхьатых Лъэпкъ библиотекэм Иофы-шлэхэм ашышхэм кьалуагъэхэр.

БОЛЭТ Марыет, кьэра-лыгъэ библиографиеткэ отделым ипаш:

— Сэ Рэбихьат илъэс 27-рэ Иоф дэсшлагъ. Ащ фэдэу ис-нэхьат икласэу, ыгу факлоу, дэгъоу ышлэу, ыгъэцкларэу сы-рихьылагъэп. Рэхьатэу, те-урыкълуагъэ хэмьлэу Иофыр зэшлуиыхыштыгъэ. Зыпкъ итэу, ышлэрэм ицыхъэ телъэу, сэмэр-къэу шыабэр клэлэу гъэп-сыгъэ. Иофшлэным имызакоу, ицыфыгъэкэ лътэныгъэ зыфегъэшлы. Общественнэ Иофгъэхэмкэ чаныгъ, библиотекэ Иофшлэхэм зэклэмэ афэгумэкларэу, ылэкларэмкэ аделэныр ишэн. Іахьылхэмкэ псэемыблэжъ, зыпишлынхэ шылэп.

Рэбихьат зигъэпсэфынэу тысыжыгъэми, непэ кызы-нэсыгъэми библиотекэм шы-хурэ-шышлэрэм, Иофхэм язы-тет агъэгумэклы. Иофшлэгъу-

гъэ пэпчъ тиунагъохэр ешлэ, ре-нэу кытклэгъушлэ, кычлэмы-хъэу кыыхэкларэп. Иоф дэпшлэ-ныр псынклэгъэ. Нахьыжъ горэ акъыл илэу кыпхэтмэ, уеуп-чыжыныу кыпшхьащытмэ, дэгъуба, ныбжым емылгы-тыгъэу узфичэн ылэкларэу, цы-хъэ зыфэозгъэшлырэ цыф-шлагъу.

МЫГУ Сар, краеведени-емкэ отделым илэшхьэ-тет:

— 1981-рэ илъэсым Рэби-хьат ыпкъ кыкларэу мы библио-текэхом сыккэкложыгъагъ, МБА-м иотдел Иоф шысшлагъ

ильэс Іапэ-цыпэ. Рэбихьат фэ-дэу тхылъеджэхэр шлу зыльэ-гъурэ кьэгъотыгъуай. Тхылъ фаеу кьеуаллэрэр бэдэдагъэми, зэклэми зэфэдэу ыналэ атетыгъ. Ащ дэжым техникэ амалышхо шылагъэп, тхылъыр хэти ищы-клэгъагъ, цыхъэ афишлыштыгъ, ежымы кыызфаригъэшлы-штыгъ, кыфэшшпкъагъэх. Диссертацие зытхыхэрэр зэклэ кьеуаллэштыгъэх, литературэу ящыкларгъэр тыдэ кьафыхы-ми, кыгъотыштыгъ. Зэпхы-ныгъэу нэмык библиотекэ ин-хэм адырилэр ащклэ ыгъэфэ-дэштыгъэ, Иофшлэклошхуагъ, гъэпсэф илагъэп. Ыужым кра-еведениемкэ отделым сы-кызэкложымы тищыкларгъэ тхылъхэр зэдгъэгъотынхэмкэ ишлуагъэ кытитгъэклыштыгъ. Зэрэбиблиотекэу шыхурэ-шышлэрэм хэтыгъ, хэлажы-штыгъ. Иофшлэклэ амал дэгъу-хэр Іэклэлгыгъэх, ахэмкэ кьыддэгъуащэштыгъ. Цыф хьа-лэмэт дэдэу, адыгагъэ, Іэдэб хэлъэу Рэбихьат гъэпсыгъэ. Мэкъэ Іэтыгъэкларэ ныбжы гушылагъэп, библиотекэм кы-члэхьагъэу ар зыдэмыклогъагъэ шылэп. Джарэу нэхъой, уехъоп-сэнэу гъэпсыгъэ. Гушылэклэ шлыкларэми фэлэз, жэбзэ кьабзэ Іуль, хэти бзэ кьыдигъотын елэклы, Иоф дэгъу дэдэу ыгъэцкларэз кырыкълуагъ.

Ирина КОРНИЕНКЭР, Лъэпкъ библиотекэм иди-ректор игуадз:

— Мэрэтыкьо Рэбихьат библиотекэ Иофым ишылэныгъэ

епхыгъапэу кырыкълуагъ, хэ-кум, джы республикэм ибиблиотечнэ системэ хэгъэхьогъэ-ным, зегъэушшомбгъугъэным илахьышхо хэлъ. Гукъэкълэжъ фабэхэу илэхэмкэ игуапэу кьыддэгъуащэштыгъ, зэджагъэ-ри ышлэри бэдэд, цыф дах.

БЭЧЫЖЪ Марин, библио-графиеткэ секторым ипаш:

— Рэбихьат бзыльфыгъэ гъэшлэгъон дэд, сьдигъуи кло-члэгъу зыфэхьужыны елэклы, шылагъэ хэлъ, тхьаусыхэныр ишэнэп, сымэджен-гъоишэным теуклытыхъэ, амал илэмэ ежъ пае хэти ыгъэгумэклыштыгъ, джарэу пытагъэ хэлъ. Ыгъэшлэ-гъон фэдиз Іэдэб дахэрэ гъэсэ-ныгъэ инырэ илэх, адыгэм па-емэ, лъэпкъым паемэ — зэб-лэжыштыгъ. Сэ илъэс зышпыл Иоф зэрэдэсшлагъэр, згъэшла-гъорэр илэгъуи, имылэгъуи зэхишлыкларэ, задыригъэштэн зэрильэкларэ ары. Тырэгъушхо Рэбихьат фэдэ цыф дахэм илэагъэ зэрэлыгъэкларэу, кызыхьугъэ мэфэклэу хигъэ-унэфыкларэп псауныгъэ дахэ, гушлогъуабэ кыфыхьыныу тыфэлъао.

Ллэшлэгъуныкыом кыклогъэп лъэпкъ культурэм, библиотекэ Иофым хахъо фишлэу Иофышхо зышлагъэу, плуныгъэ-гъэсэ-ныгъэр тхылъыр илэуытыпшэу зыгъэлъэшыгъэ Мэрэтыкьо Рэбихьат имафэхэр нэфынэнхэу, псауныгъэкларэ мыхъуапсэу, шлоу ылэжыгъэм кыфигъэгъэжъэу, иунапчэ хьаркларэу цыты-нэу пстэуми тыгу кьыдделэу фэтэлэ.

МАМЫРЫКЪО Нуриет.
Сурэтым итыр: **Мэрэтыкьо Рэбихьат.**

Икьоу альыплъэхэрэп

Зыныбжъ имыкълугъэхэм зэрахьэрэ бзэджэ-шлагъэхэр нахъ маклэ шлыгъэнхэм ыкли ахэм альы-мыплъэхэу урамым зэрэтетхэр дэгъэзыжыгъэным афэгъэхьыгъэ зэхэсыгъо Красногвардейскэ район прокуратурэм джырэблагъэ зэхищэгъагъ. Ар Адэ-мые гурыт еджаплэу N 3-м шыкълуагъ. Иофхьабзэм хэлэжыагъэх Красногвардейскэ районым обще-ственнэ рэхьатныгъэр кьэухъумэгъэнымкэ иполи-цие ипашэ игуадзэу Владимир Шевцовыр, зы-ныбжъ имыкълугъэхэм ялофхэмкэ ыкли яфитыны-гъэхэр кьэухъумэгъэнхэмкэ комиссиеу муниципальнэ образованиеу «Красногвардейскэ район» зыфилорэм шызэхэщагъэм итхьаматэу Анна Фе-дорко, администрациеу гъэсэныгъэмрэ культурэм-рэкларэ ягъэлорышлалэхэр, еджаплэу районым итхэм ялыклогъэр, ны-тыхэм якомитет хэтхэм ащышхэр.

Красногвардейскэ районым ипрокурорэу Тхьазэплэ Аслъан зэхэсыгъор кызылгуиыхыгъэ, зы-ныбжъ имыкълугъэхэм зэрахьэгъэ бзэджэшлагъэхэм лъапсэу афэ-хьыгъэр, шылэныгъэм игъогу хьылэз техьанхэр кызыыхэ-кыгъэр зэхафынэу, ялофшлэнкэ шыкларгъэу ялэхэм атегушылэнхэу зэрээрэгъуиыгъэхэр кылуагъ.

— Республикэмкэ 2011-рэ илъэсым имэзибгъу кыклогъэп клэлэцыкларэхэм бзэджэшлэгъэ 141-рэ зэрахьагъэу агъэунэфыгъ, ар икылыгъэ илъэсым ебгъапшэмэ, проценти 5,4-клэ нахъ маклэ хьу-гъэ, — ело Тхьазэплэ Аслъан, — ау тирайон а лъэныкыомкэ Иоф-хэм язытет уигъэрээнэу шыгъэп.

Район прокуратурым илэпылэ-гъоу Елена Алексейцевар нахъ игъэклогъэу Иофгъом кьыте-гушылагъ.

— Мы илъэсым игъэтхэпэ

мазэ клэлэцыкларэ бзэджэшлэны-гъэм тытегушылэнэу тызэхэхьэ-гъагъ, — кьелуатэ ащ, — Иоф-хьабзэ гъэнэфагъэхэри ктулы-кьухэм зэрамыхьагъэу пфэло-штэп, ау клэухыр нэрылыгъэу. Бзэджэшлагъэхэм япчъагъэ хэ-хьагъэп ыкли хэкларгъэп. Икы-гъэ илъэсым бзыльфыгъэм ебэ-ныгъэхэу районым хьугъэ-шлагъэ цагъэунэфыгъ, цыфым ип-сауныгъэ зэрар рахыгъэ, хьунклэн бзэджэшлагъэ ныбжыкларэхэм зэрахьэу кыыхэкларгъэ. 2011-рэ илъэсым имэзибгъу пштэмэ, тыгъон Иофых нахъ агъэунэфы-гъэхэр.

Джащ фэдэу Елена Алексе-йцевар кылуагъэхэм ащыш зы-ныбжъ имыкълугъэ нэгъыри 8-мэ тыгъон бзэджэшлэгъэ 11-у зэра-хьагъэхэмкэ уголовнэ Иофхэр кызырэгъуахыгъэхэр. Гъэшлэ-гъоныр Хьакурынэхьаблэ еджэ-

плэ-интернатым члэс пшэшытлу Красногвардейскэ районым кьахлохи зэрэщытыгъуагъэхэр ары. Ахэм ялажыкларэ район ста-тистикер нахъ дэй хьугъэ. Бзэ-джэшлагъэ зезыхьагъэхэм ащышхэу нэгъыри 4-р районым ит гимназиу N 1-м щеджэ. Адрэ нэгъыри 2-м зымы Иоф щашлэрэп ыкли щеджэхэрэп. Мыхъо-мышлагъэхэр зэкларэ пчыхьэм е-чэщым зэрахьагъэх.

Ащклэ хэгъэгъунафыкларэ штыр ны-тыхэр зыныбжъ имыкълугъэ ясабийхэм икьоу зэралгымып-лэхэрэр ары. Бзэджэшлэ цы-кларэу кызырэгъуахыгъэ уна-гъохэм социальнэу язытет дэй дэ-дэу шыт. А купым кыыхуыбгъэрэ клэлэцыкларэхэм профилактикэ Иофшлэнхэу адызэрахьэхэрэм, ахэм янэ-ятэхэм адашлырэ зэдэгъушылэгъухэм яшлуагъэ кьэкложырэп.

А Иофгъэхэр дэгъэзыжы-гъэнхэмкэ мы уахьтэм гъэсэ-ныгъэм ыкли культурэм яучреж-дениехэм зэрахьэрэ Иофхьаб-зэхэм куоу район прокуратурэм захигъэгъозагъэ ыкли шыкларгъабэ ялэу кыыхыгъэщыгъ. Джащ фэ-дэу полициеу икьулыкълуагъэхэм ялофшлэн зэрэзэхэщагъэм проку-ратурэу клэупчлагъ. Анахъэу аналэ зытыраригъэдзагъэр Красногвар-дейскэ автостанциеу дэжъ ныб-жыкларэхэр зэрэщызэзэуагъэхэр ары. Сыда плэмэ Интернетми, нэ-мык СМІ-ми а хьугъэ-шлагъэм аналэ тырадзагъэу шыт.

Красногвардейскэ районым общественнэ рэхьатныгъэр кьэухъумэгъэнымкэ иполицие ипашэ игуадзэу Владимир Шев-цовым кызырэгъуагъэхэмкэ, а хьугъэ-шлагъэм экстремизмэ нэшанэ хэмьлыгъэу агъэунэ-фыгъ, ежъ ныбжыкларэхэр зэдэ-

гушылэхэзэ, азыфагу кьитэджэ-гъэ зэгуремылоныгъэм ыпкъ кыкларэ зэзэожыгъэх. Про-фессинальнэу лицеем щеджэхэу бырсырым хэфагъэхэр кычла-гъэкларгъэх, курдхэу ахэтыгъэхэм альэныкыокларэ ахэм я Союз ипашэ зылуагъэкларгъ, профилактикэ зэдэгъушылэгъухэр янэ-ятэхэм адашлыгъэх.

Ащ фэдэ хьугъэ-шлагъэхэр кьэмыхьунхэм аналэ тырагъэты-нэу Тхьазэплэ Аслъан афигъэ-пытагъ. Зыныбжъ имыкълугъэхэм зэрахьэрэ бзэджэшлагъэхэр нахъ макларэ шлыгъэнхэм фэлэжыштыгъ программахэр (ахьыш гъэнэфагъэ пэлуагъахэу) районым шыпхы-рашынхэу фаеу кьэгъушылэгъэ пстэуми кьалуагъ, унэшъо гъэ-нэфагъэхэри ашыгъэх.

ІШШЫНЭ Сусан.
Сурэтым зэхэсыгъом авторым кьыцытырыхыгъэ.

ТХАКЮУ МЭШБЭШІ ІСХАКЪ ИТВОРЧЕСТВЭ ФЭГЪЭХЫГЪ

Гушъхьэлэжъыгъэ

(Къызыкълъыкlorэ
жъоныгъуаклэм и 28-м
къыдэкъыгъэ номерым ит).

Ежъ тхакlor сюжетым де-хъыхы — ар иапэрэшъхьэ-хэм къашэлъагъо, хэхыгъэхэ хьугъэ-шлэгъэ шыкълэм инэкъ-хэм ижанрэклэ адэт. Художественнэ гупшысэкклэ шъхьалэу романым илэм къыхахьо пэпчъ, хьугъэ-шлэгъэ шъуашэу зэры-тыр члнэзэ, психологическэ ыкли философскэ къэлотаклэм иплъышъохэр къытео. Иятло-нэрэ романэу — ащи дыухьэ ныкъокалэм ифэмэ-бжыкмэ ыцлэклэ тео «Цыфыр тло къэхурэп» — а шыклэ дэдэ-хэр стиль шъхьалэр гъэпсы-гъэнымклэ, жанрэр къэхьугъэ-нымклэ Іэрыфэгъу фэхьу, арэу шыт нахь мышлэм, а тхыгы-тлэмэ зетеклыклэу ялэр бэ.

«Агъаерэм ежъжыкхэрэп» зыфилорэ романым хэт герой шъхьалэм шылэныгъэ гъогу хьылтэ, гъогу кыхьэ кыкълугъ. А гъогу кыхьэр тхылъеджэм ыпашъхьэ квеуцыми, тхаклом унашъо зыфишлыжырэп ащ иегъэжаплэрэ нухьыкыплэрэ нэс лъыплъэнэу — ежъ героим игукъэкълъжыкхэмклэ ар зэхэгъэуцуагъэ мэхьу, прозэм зэрэшаплэрэм фэдэу — арэу шытми, псаоу, зэхэмызыгъэу шылаклэр тапашъхьэ квеуцо. Енэгуягъо ар къызэрыкълэрэ романэу ежъ ехьыллэгъэ шыпкэр арыклэ, дунэе ыкли урыс классикэм шыраІэ зэкълэлы-кълуаклэм тетэу — Гомер къы-щегъэжыагъэу Шукшиным нэс. Мэщбэшлэ Исхьакъ ыналэ зы-тетыр героим ищылэныгъэ лъэ-оянэхэр арэп — тхакlor къэлотаклэу зезыдзэрэм егъэжэп-лэу шызэпэуцу: сюжетнэу, удэ-зыхьыхьэр хьурэ-шлэрэмрэ псэ зеклоклэ шыкълэмрэ. Тахьирэ илэкклэ зэкклэ кыкхьэрэп, цыфэу, хьисапым ихьисапыжырэ зы-фэзыгъэуцоу, ащ иджэуап къы-гъотынэу лъыхьухэрэм ащы-щэп. Икъэхьукли къызэрыкълэу, чылэм къышчыгъу, ащ ша-плугъ, къоджэ еджаплэм шлэ-ныгъэ шызэрыгъэгъотыгъ, къа-хэщэу ишлэныгъэ зэрэхигъэ-хьощтым пылгыгъэп, сатыр-хэм закыхыгъэщыщыгъэп, шылагъ, зэкклэри зэрэщылэхэм фэдэу, гупшысэщыгъэ, зэкклэри зэрэгупшысэхэрэм фэдэу.

Шэшлэ Казбек етхы: «Мэщ-бэшлэ Исхьакъ зеклоцлылэ цыфхьэр шлу елэгъхьу, адрэхэм афэмхлэ насып шылаклэ зилэ-хэр». Шыпккъанкли хьун. Мы гупшысаклэри шыпккъэ — тхаклом ешлэ ыкли къыгъэлъэ-гъон елэккы цыф къызэры-кълу зыфэдабэ шылэр, цыф дэ-ими дэгъуми, тхьагъэпцыми е шыпккъаоми. Тахьирэ адрэ илэгъухэм зыкли атеклырэп — лыхьужыныгъэмклэ, шынэ-пхагъэмклэ, пытагъэмклэ е ар хэмылтыхьанымкли. А цыф къызэрыкълэм тылгыплъэзэ, шылэныгъэр тыуплъэкълун фаеу тхаклом тешлэ.

Зэхэжыгъэу Тахьирэ заом зэрэщылагъэр къылуатэрэп тха-клом, хэдзэ-хэдзэ гукъэкълъжы-хэм тыкыфащэ мыщ фэдэ зэ-хэфыным: зэкклэм афэдэу Та-хьирэ зэуагъэ, апэ ишъыным

пылгыгъэп, ау иньбджэгъухэ-ми акъогу зыкълуигъэбылэ-хьапэщыгъэп, пным зыри-тын гъогу фаеу къыхыхы-гъэп, ежъ-ежырэуи гъэрэу зи-тыгъэп, ар чыплэу зэрыфа-гъэм елгытыгъ, къехьуллэ-гъэм шыгушлуклыгъэп, ау ари ушъхьагъу гухэкли фэхьугъэп.

«Агъаерэм ежъжыкхэрэп» зыфилорэ зэхьыллэгъэ цы-фым джэхьнэм машор зэпи-чыгъ, чышлалэу ыкли мэлэ-клалэу гъогу мин къыкълугъ, Къоклыплэми, Къыблэ Амери-кэми, Европэми ащылагъ, зыдэщымылагъэ шылэп ичыгу гупсэ пэмыкълэрэм, цыкълу-цы-кълузэ къыгъэзэжыгъ, къыгъэ-зэжыгъ ичыгу гупсэ, ау пным зыритыгъэу, шпионэу къыгъэ-зэжыгъ. Хьыллэ ыкли гум хэпклэ къэлотаклэри. Тахьирэ Шам зэрэщылагъэр сурэт ама-лышлуклэ Мэщбашлэм къегъэ-лъагъо, ежъ илэгъэкъэгъухэр зыщыпсэхэрэм, зыщамышта-гъэу ыкли къызышагурымло-гъэ чыплэм, етланэ тхьамыклэ-гъо къэкълухьаным Аргентинэм редзэ — ащи къышчыгъотырэп пкъыгъо е псэ Іэпылэгъу. Тегъэ-клалэ зэрымлэм елгытыгъэу, лъэпсэкълэут еджаплэм кыре-щаллэ. Ары тхакlor зэрегу-шысэрэп.

А сурэтхэр дэгъу дэдэу зэхэ-шлэх ыкли унэгу клэкълых. Къэлэгъэн фае, а сурэтхэр зэ-хилъхьэхэ зэхьум Іэубытыплэ ышлыгъэр — цыфэу ичыгу гупсэ шыпккъэ зыкълб фэзы-гъэзагъэм шыгъэзыгъэныр тефэ. Зэкклэми Къохьэплэ ыкли Къоклыплэ лъэныкъом къы-щышагъэзые — «тыфаеп» ало ащ фэдэу зичыгу зыхьожы-гъэм. Мэщбашлэм а гъэпсы-клэ-шыкълэм Іэрылхьэ зы-фэшлы. Ау ащ паче авторым уецлэцлэнэу ищылагъэп, идео-логическэ мэхъанэмклэ а къэ-гъэлъэгъуаклэр ищылагъэуи арэп, цыфыр иунэ къырищэ-лэжынышъ, къэлотэныр, сю-жетыр лъыгъэкълотэным паче нахь.

Къэгъэзаплэу ащклэ илэхэр къэлотэкклэ закъоми, ахэр зэри-гъэпсыхэрэр лъэшых, тхакlor а шыкълэмклэ шылэ гъэпсыклэхэм ащымыуклыгъэхьэу теубыта-гъэу егъэфедэ, ащ фэдэу зэрэ-щылэр ешлэш, жьыутэхэу а сюжетнэ къарыухэм къарэклы. Тахьирэ ихэгъэгу къызэри-гъэзэжырэ шыкълэри мыдэу тхыгъэ: самолетым зэритыс-хьэрэр, гур «зэрэзекlorэр», къызэретлысэхьэрэр, ичыгу хэклыхьажыныу зэрэригъа-жыэрэр. Етланэ ыуж зэрафырэ лъагъохэр къыхахьэх, гупшы-сагъэ хэлъэу зэригъэзафэзэ, ыуж зэрикълъжыныу хьугъэ-хэм такырещаллэ. А чыплэхэр зэкклэ сюжетым къэлотэкклэ Іуп-клэкклэ шыпхырыщыгъэх.

Ежъ героим «ятэхэ ичыгу» къызыщехьэрэм, къэлотэн гъу-напкэр нахь шъуамбгъо мэхьу, рэхьатныгъэр зыгухьумэрэ Іофшлалэм Іутхэр къыхахьэх, къыхахьэх цыф къызэрыкълэ-хэри. Аушгъу кьеублэ ыкли щытхьу хэмылэу ежъ героим-клэ а уж фыныр шагъэтыжы. А къэгъэлъэгъуаклэм хелъхьэх мэхъанэу ыкли гупшысэ гъэ-псыклэу жанрэм игунапкъэхэм

бай

арыль хьурэр. Ащ фэдэ шы-клэу зым зыр лыхьужырэп, е зым адрэхэр лыхьэу, та-щылоклэ романэу «Цыфыр тло къэхурэп» зыфилорэм, шып-къэ, мыщ зылыхьухэрэр хьа-джырэтэу Трам, мэзым «аумы-сыным» паче хэхьажыгъэу ыкли ежъ иньбджэгъу шып-къэ лыхьэу, КГБ-м илофы-шлэхэм ащыцэу Джарымэкъо Аслъан. Сюжетнэ зэпышлалэр ащ паче зэблэхьурэп — зэблэ-хьурэр нэмыклэ: мыщклэ тха-клом хьисапу илэр пхэндж Іоф зезыхьэгъэ цыфым игупшысэ-рэ ицлыф зекълуаклэрэ зыкълэ-ралэтыжырэп ары.

Сыд фэдэ идеянэ-художест-веннэ шыкълэ тхаклом игупшы-саклэ зыфэлорышлэщыгъэр? Ахэр зэу шытэп ыкли ана-хьэу зэпхыгъэхэр цыфэу хьы-лэкклэ «ипсынэкклэчэ лъаплэ-хэм» къафэзыгъэзэжырэп ары, ащ зыгорэм ыпкъ кыкълыклэ зыкълышлэжыгъэу шытэп, къы-мыгъэзэжыкхэм мыхьунэу нрав-ственнэ ыкли психологическэ чыплэ ифагъэш ары.

А чыплэр къырилотыкыызэ, Шэшлэ Казбек етхы: «Тахьирэ зэрегушысэхэрэмклэ ичыгу гупсэ фэшшыпкъагъ, фэшшып-къэу фэзуагъу елэкълыфэ. Чы-плэ хьыллэгъэ къыхыхын фае зынэсым, къызэрэчлэкълыгъэм-клэ, а фэшшыпкъэныгъэр ушъэ-быгъэ, кълуачлэ илэп. Гъэры зэ-хьум, пным къырилуагъэр ышлэш ыгъэхьугъ. Ышлэш хьугъэ ихэгъэгу зэрымыштэ-жыштыр, сталинскэ шылаклэм Сыбыр зэрифыштыр, ежыркклэ зэрэнахьышлэр «дунэе шъха-фитым» къэнэныр. Цыфыр ежъ чыплэу зэрыфагъэм, изе-кълуакли къырело — ары мэхьэ-нэ шъхьалэу къэтлогъэ гупшы-саклэм илэр. Ащ фэдэ гупшы-саклэкклэ кълэо адрэ критикми: «Псэ, шэн-зеклоклэ мыпсын-кълэохэр тхаклом зэрэшлогъэ-шлэгъонхэр, бэрэ хэдэн гъуна-пкъэм къызэрекълуалэхэрэр къышлэлъагъо иапэрэ романэу «Агъаерэм ежъжыкхэрэп» зы-филорэм...»

Тхаклом фэягъ еплъыклэ зэфэшъхьафхэр зэзыутэкълэрэ цыф зекълуаклэу шыкълэ кьин зэпыщытым къыпкъырыкълэ-рэр къыгъэлъэгъоным. Купклэу илэр къызэкълолэрэ гупшы-сэр — романым хэт Тахьирэ изеклоклэ мэхъэджэшлагъэ ышлэзэ ышлагъа? Тлоу зэголъэу критикым ащ джэуап къыре-ты: арынклы хьун, армырын-кы хьун. «Пылъаглохэр» зыфи-лоу белорусскэ тхаклоу Алесь Адамович ытхыгъэм къума-лыгъэм лъапсэу илэм Іоф де-шлэ — ащ еуплъэкълу мыщ фэдэ чыплэу ыкли лъэхъанэу цыфэр цыкълу-цыкълу, ежыри зыдымышлэжыу къумалыгъэм ихьытыу зэрифэрэр, кълочлэ гъэнфагъэ имыкклэ, егъэжэ-плэ пытаплэ фимыкълу арэп. Ар — зы. Пыйхэм икълэу фэ-дизэу зэгъэфагъэу цыфыпсэм-

рэ зекълуаклэмрэ Іоф адашлэ-зэ, цыф псаубзэхэм къума-лэу зарагъэтыщыгъэ е уклэко ашлыщыгъэх, ар зэрашлыщы-гъэр Адамович куоу къегъэ-лъагъо.

Апэрэр Тахьирэ ишыкклэ фэдэ. Цыфыр ащ фэдэ чыплэ ифэу къызэрэхэкълэрэм бэрэ къафегъэзэжыкхэ авторым «Шу-шлы, псым хадз» зыфилорэм. Ащ къышгъэлъагъо Шэныбэ Сэбэхьэу шъхьафитыджэу пным зезытыгъэм итхьамыклэ-гъо шылаклэ, илэсыбэ тешла-гъэу къыгурэлэжыкхэ фэдэ мы-хьунэу ышлагъэр. Фэдэ..?

Мэщбэшлэ Исхьакъ ироман-хэм ащеуплъэкълу къумал шы-клэр, цыфым ыгу изытет зы-зэблихьун зэрилэкълэрэр. Ащ кыкълэу къэплон плэкълыщт: цыф гупшысэ зэтэмыуцау-гъэр е зетеклыгъэр мэхьу шъхь-хьэ — мэхъаджэм ылъапсэу къэзыгъэхьун ыкли къэзыгъэ-хьурэу. Чыплэу зэрыфагъэм Тахьирэ игушъхьэ-гупшысэ-хэмклэ зиготыным рещаллэ. Ахэр сюжетыр зэлухыгъэным-клэ къэгъэзэплэ чыплэх. Къэ-гъэзэгъу пэпчэ сюжет зекълуа-клэр арыми е шэн зекълуаклэми Мэщбашлэм хьугъэ-шлагъэр аклэгъэгъужы, сюжет зеща-клом иджэмакхьэхэу — ащ ыпкъ кыкълэу къэлотытлэу зэпхыгъэ мэхьу: зэоуж илэгъэ тлоклым къэхьугъагъэмрэ ыкли джы мэфэ-тхьамэфэ лъытагъэхэм къэхьухэрэмрэ. Тахьирэ ыкълу-гъэ гъогум ежъ-ежырэу уасэ ретыжыкхэ, уасэу зэритыжы-рэм анахь лэшэу чыплэитлэу щегъэунэфы: а хьугъэр сыд паче хьугъа? Сыд фэдэ хэклэ-плэ чыплэа бгъотын плэкълы-щтыр уицлыф напэрэ уицлыф шъуашэрэ къэблгъэнэжыкхэ-хэм паче?

Критикыр шлэпхэджэшлэгъэ куп Тахьирэ игупшысаклэрэ изекълуаклэрэ къахыгъотэнэу альэхьуми, ищылэныгъэ къы-хэхьухьагъэм ежъ илажъэ хэ-лэп, хэлъми, мэкклэ дэд. Апэ-рэм, сюжет кьигутом нахь Іо-фыр — цыфыр ихэгъэгу зэрэ-гокълэрэр; ятлонэрэ кьигутом — къыгъэзэжыкхэ ежъ ищылэныгъэ Іэклоцл зэрилэкълыштыр, къы-зэрыкълыгъэ чыплэ дэдэм къы-зэрэфигъэзэжыкхэр ары. Ащ нахьырэ унашъо композицием романым шырилэп. Хэгъэгум илофышлэхэу тынчыныгъэр зыгухьумэхэрэм, ежъ хэгъэгум къытырильхьагъэ илофшлэн шыпккъэ агъэцаклэ, адрэ хэт-хэм ясатыр хэмыуцохэу, къы-дыредзэкълыгъэхэу аделэхэу, анахь зэкълэзэплэ Іофхэр зэ-гъэпкълыгъэнымклэ хьэтэ дэдэу зэзыгъэпкълэр тлэтлы шымы-Іэми. Романым уасэ къезыты-рэр сюжетым зэрэхахьорэр арэп, ежъ тхакlor кълэгулызэ мыпсынклэгъо псэ зекълуаклэм-рэ шылаклэмрэ къэгъэзэгъу хьылгъэхэм зэрашъэхьы-рэр ары.

А зэкклэ зытэхьухьэрэр Та-хьирэ ищылаклэу заом ыпкъ кыкълыклэ — ащ епхыгъэу чыплэу зэрыфэрэр ары. Иде-ологическэ еплъыкълэмклэ, ста-линскэ художественнэ хьупкъэ шыпккъэмклэ — ары. Ау ятлонэрэ еплъыкълэмклэ — цы-фигъэмклэ, гуклэгъуныгъэм-

клэ? Мыщ дэжыкхэм упчлабэ къэтэджы.

«Зэнклэбзэ» зекълуаклэм упчлэ илэп, илэх гъэхьазырыгъахэу мыжъом хэшлыкълыгъэ — гъэп-клэгъэ джэуапхэр — зы лъэ-бэкълу мытэрэз пшыгъэ е лъэ-бэкълу, о уишлэигоныгъэ хэмы-тэу, пшыгъэ, ащыгъум упый, хабзэм урипый. Апэрэ сюжет псыхьагъэм пэблагъ Тахьирэ итхьамылагъо. Анахьэу тхьа-мыкълагъом шылэклэ къат зэ-теллын гуфэплэ плышъуи ге-роим кыреты. Тахьирэ хьа-зыр ежъ ышъхьэкклэ кыфи-гъэзэжыкхэ зэрыкълыгъэ чы-плэм — ыкълб къолъэп цы-фым пэшлуклоу бзэджагъэ ышлагъэу ыкли цыф нэпэн-чъагы хэлъэп, ау зэкклэ зылэ-кълэрэ КГБ-р ыуж ит, шхьушлэ, ахэм чыгу шъхьашъом альэ-кълыщт ралъэкълыхь, ежъ имы-закъоу, цыфэу ыгукклэ къы-пэблагъэми анэсэу. Ичыгу пэблагъ ыгукклэ, пэмыблэгъэн ылэкълэрэп.

Ащ фэдэ мыпсынклэгъо сю-жет зекълуаклэм кыгъоу хьугъэ-шлэгъэ сюжетым пкъыгъохэр хэтых мыщ фэдэ зэкълэзэплэ ялэу: «Мэзпэсыр къэтэджыгъ. Тыгъуасэ мы къутамэр псаугъ. Мафэ къэс ар шымыгъушпэу чыгаем къыкълэлырыхьэ-щыгъэ. Ар шлэшъхьугъаеу щытыгъ, ынэхэм альэгъугъэми цыхьэ фишлыгъэп. Хэта ар зы-шлэн зылэкълыгъэр? Ыкли сыд пая? Хэта зыщыкълэгагъэр чы-гъе къутамэр гуикълыкынэу, етлани гъунэпкъэ шыпккъэм Іутыр? Гъунэ шыпккъэр хэгъэ-кли — нэз дэд. А хьугъэр бзэ-джэшлагъэкклэ плытэни, шылэ-ныгъэмклэ шынагъоу шымы-тыгъэмэ. Хэта ар шызышлэн зылэкълыштыр мыщ, мэзым? Мэзым Іоф шызышлэхэрэр ар-мырмэ? Ауужыпкърэ уахьтэм ахэри бэ хьугъэх. Ау мэзым епхыгъэм мэхъанэ горэ имылэу ар ышлэн ылэкълыштыгъэп. Мэзым непэ зи къыдыреклоклэ хэтыгъэп. Ежъ зыпари ылъэ-гъугъэп. Хэтыгъэми, а цыфым мэзпэсым зышлуигъэбылгы-фэягъэ. Къутамэр зэрэгуиклы-кълыгъэм паеп». Шыпкърэ къэтлон: сюжетым икьежаплэ дэеп, хьугъэ-шлагъэм хабзэу хэлъын фаер хэлэ.

Анахь Іоф шъхьалэр зыдэ-щылэр: хьурэм ипсэзеклоклэ шъуашэрэ ыкли цыф шэнхэм-рэр. Ар къызыщехьэрэр хьу-гъэ-шлэгъэ сюжетыр зэкълэ-дзэгъахэ зыхьукклэ ары, етланэ анахь цыф шъхьалэу хэтхэм нэлуасэ тафэхьу: хиблымэ къызыхадзыжыгъэ Берузаим-скер, хэгъэгум ищынэгъон-чъэ Іоф фэзышлэу Къэрэбэ-тыр, Арбалыан, ахэм ялэшъхьэ-тетэу Смирновыр, нэмыкълэри. Ахэр къызыщехьэрэр япллэ-нэрэшъхьэр ары, тыгъэкълэ-хьэплэ лъэныкъом кыкълыгъэ къумалэу Тахьирэ ыпкъ къы-зыщылагъорэм щегъэжыагъ.

ШЭШЛЭ Шамсэт.
Филологие шлэныгъэхэм-клэ доктор.

(Джыри кыкълэлыкълэуищт).

ЮБИЛЕЙ ЗЭХАХЪЭХЭР

Лъэпсэ пытэ зиІэр мэбагъо

Адыгэ къэралыгъо университетым физкультурэмрэ дзюдомрэкІэ и Институт Іоф зишІэрэр илъэс 40 хъугъэ. Ащ фэгъэхьыгъэ зэхахъэу Мыекъуапэ мэ-фэкум щыкІуагъэм Урысыем и Къыблэ шъолъыр, Москва яеджаплэхэм къарыкІыгъэхэр, илъэс зэфэ-шъхьафхэм еджаплэр къэзыухыгъэхэр хэлэжъа-гъэх. Пчыхъзэхахъэр концертышхокІэ аухыгъ.

Еджаплэм гъэхъагъэу ышІыгъэ-хэм яугугъу къышІыгъ. Спорт Унэшхо ашІынэу шІэхэу зэрэфэ-жъэштхэм щигъэгъозагъэх.

Адыгэ Республикэм иапэрэ Президентэу Джарымэ Аслъан зэфэхьысыжъхэр ышІыхъэ, Адыгеир дунаим нахьышІоу шашІэным институтым шеджа-гъэхэм ялахьышІу хашІыхъа-гъэу ылытагъ. Адыгэ къэралы-гъо университетым иректорэу Хъунэго Рэщыдэ юбилеим мэ-

хъэнэ ин ритыгъ. Апшгъэрэ еджа-плэм искусствэм, спортым адчы-фагъэсэнхэ фаеу къылуагъ. Ахэм-кІэ еджаплэм уасэ фашІы.

Адыгэ Республикэм и Парла-мент и Комитет ипашэу КІэрэщэ Андзаур институтым къыфэгү-шІуагъ, щытхъу тхытхэр кІэлэ-егъаджэхэм къаритыжыгъэх. Парламентым и Щытхъу тамы-гъэу «Закон. Пшгъэрылъ. Цы-фыгъ» зыфиІорэр профессорэу Хъакъунэ Нурбый фагъэшъо-шагъ.

Пчыхъзэхахъэм къышыгу-щылагъэх шъолъыр зэфэшъхьа-фмэ къарыкІыгъэ шІэныгъэлэжъ-хэр, спортым Іоф щызышІэхэ-рэр. Концертым хэлэжъагъэх купэу «Отрадэр», Адыгеим ина-роднэ артистхэу Андзэрэкъо Чеслав, Нэхэ Тэмарэ, къэшъокІо купхэр. Адыгэ лъэпкэ ансамблэу «Нартым» зэхахъэм къышишІы-гъэ къашъохэр еплъыгъэхэм лъэ-шэу агу рихьыгъэх.

Институтыр щыІ, ыпэкІэ лъэ-кІуатэ, инеушрэ мафэ нахьышІу хъушт. А гупшысэхэм къапкы-рыкІыхъэ, юбилей зэхахъэм къа-бар гъэшІэгъонхэр къыщала-гъэх.

Адыгэ къэралыгъо универси-тетым физкультурэмрэ дзюдом-рэкІэ и Институт иректорэу Кобл Якъубэ еджаплэм юбилей пае фэгүшІуагъэм лъэшэу зрафэра-зэр зэхахъэм къышилуагъ.

Урысыемрэ Адыгеимрэ яна-роднэ артистэу Кукэнэ Муратэ зэрищгъэ зэхахъэм Адыгэ Рес-публикэм и Премьер-министрэ игуадзэу Алексей Петрусенкэр

зэкІэми апэ къышыгушІуагъ. Адыгеим и Лышхъэу ТхьакІу-щынэ Аслъан, Правительствэм ацІэкІэ институтыр илъэс 40 зэ-рэхъурэм фэшІ къыфэгүшІуагъ.

БАСКЕТБОЛ. АПШГЪЭРЭ КУПЫР

УиешІакІэ къызыбгъотыкІэ уатекІошт

«Динамо-МГТУ» Мые-къуапэ — «Автодор» Са-ратов — 86:77 (21:19, 22:12, 26:16, 17:30). Чъэпыогъум и 27-м Мые-къуапэ щызэлуклагъэх. Зезыцагъэхэр: Ю. Наза-ренко — Краснодар, А. Компанищенко — Азов, И. Куксов — Ро-стов-на-Дону. «Динамо-МГТУ»: Ваг-нер — 20, Гапошин — 18, Хмара — 15, Ива-нов — 4, Хъакъун — 5, Тусиков — 14, Путим-цев, Тыу — 3, Блэгъожъ, Степанов, Долгополов — 5, Синельников — 2.

тыгъэмэ, тиспортсменхэм очкоуи 3 дзыгъохэр бэкІэ нахь макІэу агъэцклагъэх. Щит чІэгъым шы-банэхъэ, хъагъэм Іэгуаор ра-дзэным пылгыгъэх. ЗэлукІэгъур къызэрахьыгъэм ишІуагъэкІэ спортсмен ныбжыкІэхэри ешІэ-гъум хэлэжъагъэх.

Алексей Вагнер, Антон Туси-ковыр, Артем Гапошиныр, Илья Хмарэ хэпшыкІэу дэгъоу ешІа-гъэх.

— Хъурджанэм Іэгуаор бэрэ исымыдзагъэми, тикомандэ

зэрешІагъэм сигъэгүшІуагъ, — къытилуагъ зэлукІэгъур заухым Хъакъунэ Руслъан.

«Динамо-МГТУ»-м мы илъэ-сым ешІэгъуи 6 илагъ, ащ шы-цшэу 2-р къыхыгъ. Шэклогъум и 3 — 4-м тибаскетболистхэр Волжскэ икомандэу «Волжанин-ГЭС»-м Мыекъуапэ щыІукІэ-щтых.

Сурэттым итхэр: «Динамо-МГТУ»-м иешІакІохэу Илья Хмара, Антон Тусиковыр, Хъакъунэ Руслъан.

ФУТБОЛ. ЯТІОНЭРЭ КУПЫР

«Зэкъошныгъ» — «Динамо»

Мыекъопэ футбол командэу «Зэкъошныгъэм» чъэпы-огъум и 30-м тикъалэ ешІэгъу щыриІэшт. Ставрополь икомандэу «Динамэр» Адыгеим ихъэкІэшт. «Дина-мэм» очко 45-рэ иІэу я 3-рэ чІыплэм щыІ, «Зэкъош-ныгъэм» очко 32-рэ ригъэкъугъ, я 10-рэ чІыплэм щыІ.

Командэхэр чІыплэу зыдэ-щыІэхэм ямылгытыгъэу, зэлукІэ-гъур гъэшІэгъонэу клонэу тэгү-гъэ. Мы ешІэгъумкІэ 2011-рэ илъэс зэнэкъокъур футболист-хэм аухышт. ЕшІэгъур сыхъатыр 14-м аублэшт. Футболыр зикІа-сэхэр зэхэщакІомэ рагъэблагъэх.

Секретариатым хадзыгъ

Урысые Федерацием итеатрэхэм яІофышІэ-хэм я Союз исекрета-риат хадзыгъэмэ ащыщ Урысыем ыкІи Къэбэртэе-Бэлъкъа-рым язаслуженнэ ар-тистэу, Кубань иску-ствэхэмкІэ изаслу-женнэ ІофышІэшхоу, Адыгэ Республикэм инароднэ артистэу Зыхъэ Заурбый.

— Секретариатым зэ-кІэмкІи хадзыгъэр нэбгы-рэ 27-рэ, — еІо Зыхъэ Заур-бый. — Урысыем и Къыб-лэ шъолъыр имызакъоу, хэ-гъэгум итеатрэхэм яІофшІэн зэрэзэхашхэр тинэплэгъу итышт, тиамалкІэ ІэпыІэгъу тафэхъушт.

Зыхъэ Заурбый Къыблэ шъолъырым, тилгэпкъэгъу-хэр зыщыпсэурэ хэгъэгухэм ащызэлъашІэ. Спектаклэ-хэм, кинофильмэхэм къа-щишІырэ рольхэм исэнаушгъэ къащызэлъахы. Адыге-им итеатрэхэм яІофшІэ-хэм я Союз ар итхъамат. Зэ-лъашІэрэ артистым цыхъэу къыфашІыгъэр къыгъэшъы-пкъэжъзэ, театрэр зикІасэ-хэр тапэкІи ыгъэгүшІонхэу, АР-м ищытхъу дунаим нахь щилэтынэу, бэгъашІэ хъунэу тыфэлъало.

Опсэу, Заурбый!

НэкІубгъор зыгъэхъазыргъэр
ЕМТИЛЪ Нурбый.

Зэхъыцагъэхэр:
Адыгэ Республикэм
и Къэралыгъо
Совет — Хасэр,
иминистрэхэм
я Кабинет

КъыдзыгъэкІырэр:
Адыгэ Республикэм
лъэпкэ ІофхэмкІэ,
ІэкІыб къэралхэм
ащыпсэурэ тилгэп-
къэгъухэм адырлэ
зэпхыныгъэхэмкІэ
ыкІи къэбар жъу-
гъэм иамалхэмкІэ
и Комитет
Адресыр: ур.Кре-
стьянскэр, 236

Редактор
шхъалэр

ДЭРБЭ
ТИМУР

Редактор
шхъалэм иапэрэ
гуадзэр
АУЛБЭ Руслъан

Редактор
шхъалэм
игуадзэр —
пшгъэдэкІыжъ
зыхьырэ
секретары
ХЪУРМЭ Хъусен

ПшгъэдэкІыжъ
зыхьырэ
секретары
НЭПШГЪКЪУЙ
Заур

Редакциер
зылэшІыр:
385000,
къ. Мыекъуапэ,
ур. Первомайскэр,
197.

Телефонхэр:
приемнэр:
52-16-79,
редактор шхъалэм
иапэрэ
гуадзэр:
52-49-44,

редактор гуадзэр-
пшгъэдэкІыжъ зы-
хьырэ секретары:
52-16-77.
E-mail:
adygvoice@mail.ru

Зыщаушыхъаты-
гъэр:

Урысые Федерацием
хэутын ІофхэмкІэ,
телерадиокъэтын-
хэмкІэ ыкІи зэлы-
ІэсыкІэ амалхэмкІэ
и Министерствэ
и Темыр-Кавказ
чІыплэ гъэІоры-
шланІ, зэраушыха-
тыгъэ номерыр
ПИ №10-3892

Зыщыхаутырэр

ОАО-у
«Полиграф-ІОГ»,
385000,
къ. Мыекъуапэ,
ур. Пионерскэр,
268

Пчъагъэр

5258

Индексхэр

52161
52162

Зак. 2634

Хэутыным
узщыкІэтхэнэу щыт
уахъгэр
Сыхъатыр 18.00
ЗыщыкІэтхэгъэхэ
уахъгэр
Сыхъатыр 18.00